

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

ՊԵՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԿՈՂՄԷ

ԵՒ ՎՍԻՆՐԱՑՈՒԱԾ ԼԻՔԱՆԱՆԱՀԱՅՈՑ

ԱԶԳ. ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԷՆ

ՏՊԱՐԱՆ ԱԶԱՏ

ՅՈՎԱԾՔ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Պեյրուք 1931

372

Կ-83

372

4-83

0120-10

ԿՐԹԱԿԱՆ ԺՐԱԳԻՐ

ՀԱՅ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

24 MAY 2013

50. 419

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՀԱՅ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

Ն Ե Ր Ա Մ Ա Կ Ա Ն

Ընդհանուր պատերազմին հետեւանքով հարիւր հազարէ աւելի հայեր տեղաւորուեցան Սուրիա և Լիբանան: Հայրենի երկրին մէջ ունեցած զարաւոր հանրային և անհատական հարստութիւններէն զրկուելով, մեր նոր հայրենիքին մէջ մատնուեցանք ամենամեծ դժուարութեանց ինչպէս այլ, նոյնպէս կրթական գործը կազմակերպելու տեսակէտով: Ազգային ունէ կալուած գոյութիւն չունէր: Անկարելի եղաւ ունէ կրթական գրամագլուխ գոյացնել: Առօրեայ ապրուստի և նիւթական գոյութեան ծանր բեռը կը ճնշէր զաղթական հայ ժողովուրդին վրայ: Այս պայմաններու մէջ ազգային վարժարաններու վերականգնումը, որ մեր ժողովուրդի գոյութեան և պահպանման հիմնական պայմաններէն մէկն է, բնականաբար պիտի հանդիպէր ամենամեծ խոչնդոտներու: Սակայն չնորհիւ հայ ժողովուրդի հրաշալի կենսունակութեան, հոգատար և տեղական իշխանութեանց և ժողովուրդներու բարեացակամ վերաբերումին, այսօր կրթիկեան մեծ արտագաղթի տասներորդ տարին հայ վարժարաններ հիմնուած են բոլոր մեծ ու փոքր քաղաքներու և

63256-67

հայաշատ գիւղերու մէջ և չնորհիւ պետական, բարեգործականի, արտասահմանի հայրենակիցներու նըպաստներուն և տեղական հասոյթներու, անոնց քանակն ու որակը հետզհետէ բարելաւուելու վրայ են բարեբախտաբար: Բաւական է միայն յիշել, որ այսօր Լիբանանի մէջ ունինք 17 ազգային վարժարաններ, առանց հաշուելու ժեր հայ կաթոլիկ և բողոքական եղբայրներու ունեցած դպրոցները:

Ժամանակը հասած է այլևս, որ մեր այս վարժարանները որոշ կարգ ու կանոնի ենթարկենք, որպէս զի հայ նոր սերունդը անոնցմէ առաւելագոյն օգուտը քաղէ: Շատ բնական է թէ՛ վերոյիշեալ պայմաններու մէջ հիմնուող վարժարանները չէին կրնար օրինակելի կրթական հաստատութիւններ ըլլալ, ո՛չ առողջապահական (չէնքի և լէն) և ո՛չ ալ ուսումնական ու կարգապահական տեսակէտներով: Շնորհիւ ուսումնական խորհուրդի և վարչութեան յարատե Զանքերուն մեր դպրոցներու կանոնաւորման և բարեկարգութեան համար անհրաժեշտ նախապատրաստական աշխատանքները մեծ մասամբ կատարուած են այսօր:

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ԵՒ ՀՐԱՀԱՆԳ

(ԿԱԶՄԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ)

1) Նկատի ունենալով, որ Պոլսոյ «Կրթական Դրագիր Ազգ. Վարժարանաց» (տպ. Պոլիս 1897) այլ ևս չէր կրնար բաւարարել մեր կրթական ընդհանուր և տեղական պէտքերը, 1928 ին Ազգային Վարչութեան Ուսումնական Խորհուրդը «Առժամեայ Կրթական Ծրագիր» մը պատրաստած էր մեր վարժարանները փրկելու համար «անձրագիր և պատահական դասաւանդութեան վտանգէն», յայտարարելով հանդերձ իրաւամբ որ «վերջնական ձև և բովանդակութիւն

ունեցող հիմնական ծրագրին հրատարակութիւնը կը պահանջէ մասնագիտական երկար աշխատութիւն և նիւթական զոհողութիւն»: Դժբախտաբար նոյնիսկ այս ծրագիրը չգործադրուեցաւ, բաղձալի կրթական միօրինակութիւն ներմուծելու համար մեր դպրոցներու մէջ: Ներկայ Ուսումն. Խորհուրդը և Վարչութիւնը նկատի առնելով որ 1) Պոլսոյ 1897 ի կրթական ծրագիրը հիմնուած էր էապէս 1887 Յունուար 18 ի Փրանսայի կրթական նախարարութեան ծրագրին վրայ՝ 2) որ Սուրիոյ և Լիբանանի հայութեան ազգային վարժարաններու կրթական ծրագիրը անհրաժեշտ էր պատշաճեցնել Ֆրանսայի արդի կրթական ծրագրին, որ 1887 էն ի վեր բաղմապիսի փոփոխութիւններու ենթարկուած էր կրթական նախարարութեանց զանազան հրամանագրերով (arrêtés) և որոնք 1923 Փետր. 23 ին կրթական նոր ծրագրի մը ծնունդ տուած էին և անկից ետքն ալ նորանոր հրահանգներով կը ճոխանային, 3) որ Փրանսական կրթական ծրագիրը ընդունուած էր Սուրիոյ և Լիբանանի կառավարութեանց կողմէ իբր հիմն տեղական պաշտօնական դպրոցներու, մանկապարտէզներու և նախակրթարաններու, (տե՛ս Programme des Études Primaires annexé au décret 4298. Décret No 4435 en date du 28 Janvier 1929, Beyrouth), 4) որ ուշ թէ կանուխ անհրաժեշտ էր մեր ազգային վարժարաններու կրթական ծրագիրը յարմարեցնել տիրող պաշտօնական ծրագրին, ոչ միայն տեղական և հոգատար կառավարութեանց հետ ներդաշնակ յարաբերութիւն պահելու, այլ մասնաւանդ մեր ներկայ սերունդին առաւելագոյն պատշաճ ուսում և կրթութիւն տալու, մեր դպրոցներուն վարկը և մակարդակը բարձրացնելու և մեր ուսանող սերունդին գիւրութիւններ ընծայելու ֆրանսական և տեղական բարձրագոյն վարժարաններ յաճախելու և անոնց

ուսանողութեան իրաւունքները վայելելու համար, Ուսումնական Խորհուրդը որոշեց Մանկապարտէզներու և Նախակրթարաններու նոր կրթական ծրագիր և հրահանգներ պատրաստել Գրանս, և Տեղ. կառավարութեանց պաշտօնական ծրագրին համաձայն:

Ահա այս նպատակներու իրագործման համար 1930 Մայիսին հրատարակուեցաւ «Կրթական Ծրագիր Ծաղկոց-Մանկապարտէզներու» և «Հրահանգ» մը Կրթական Ծրագիրը գործադրելու և Մանկապարտէզներու Վարչութիւնն ու կարգապահութիւնը կանոնաւորելու համար: Ներկայ Կրթական Ծրագիրը Հայ Նախակրթարաններու» աշխատութեամբ և այս ծրագրին գործադրութեան «Հրահանգով» մեծ քայլ մը առած կ'ըլլանք մեր ազգ. վարժարաններու կազմակերպութեան տեսակէտով: Ազգային Վարչութեան կը մնայ այս ծրագիրներուն գործադրութեան հոգը, անոր թերիներն ու պակասները գործնականապէս տեսնելու և սրբագրելու համար: Միաժամանակ անհրաժեշտ է հետապնդել չարունակ քաղաքակիրթ մեծ ազգերու մանաւանդ Գրանսայի կրթական շարժումն ու բարենորոգումները, յաւելուածական հրահանգներով զանոնք ներմուծելու համար մեր կրթական ծրագիրներու մէջ: Մեր բոլոր ազգային վարժարանները պարտաւոր են ուրեմն այս և վերոյիշեալ ծրագիրը գործադրել, բաղձալի հիմնական միօրինակութիւն և բարենորոգում ներմուծելու համար մեր դպրոցներու մէջ:

Գրանսական Կրթական Ծրագրին համաձայն, Բարձրագոյն Նախակրթարան մը պէտք է ունենայ 1) Նախապատրաստական դասարան մը (6-7 տարեկան տղայոց համար), 2) արհեստական դասընթաց (2 տարի, 7-9 տարեկաններու), 3) Միջին դասընթաց (2 տարի, 9-11 տարեկաններու) և 4) Բարձրագոյն

դասընթաց (2 տարի, 11-13 տարեկաններու համար): Այս հաշուով մեր բարձրագոյն նախակրթարանները պէտք է ունենան 7 տարուան շրջան մը:

ՈՒՍՈՒՑՉՍԿԱՆ ՀԱՐՑ

Լաւագոյն կրթական ծրագիրներն անգամ անկարելի է գործադրել մեր ազգային և առհասարակ ամէն ազգի և ամէն տեսակի դպրոցներուն մէջ, եթէ դասաւանդող ուսուցիչները գիտական և մանկավարժական պատրաստութիւն չունին: Այս տեսակէտէն առաջնորդուելով Ուսումնական Խորհուրդը անհրաժեշտ դատեց մանրագնին քննութեան բովէն անցնել Լիբանանի ազգային վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող բոլոր ուսուցիչ ուսուցչուհիներու վկայականները և պաշտօնավարութեան վերաբերեալ բոլոր թուրթերը 1929-30 թուականներուն: Այս քննութեան հետեւանքով ուսուցիչները բաժնուեցան որոշ դասակարգերու և ըստ այնմ որոշուեցաւ անոնց վկայականներ տալ ըստ անոնց պատրաստութեան և կարողութեան: Հրահանգ տրուեցաւ բոլոր թաղական Խորհուրդներուն և Հոգաբարձութեանց հրաւիրել ունենալ ուսուցիչ ուսուցչուհի ազգային վարժարաններուն մէջ պաշտօնավարելու առանց Ուսումնական Խորհուրդին անոնց տրուած վկայականը տեսնելու: Իբր հիմնական պայման ընդունուեցաւ սա սկզբունքը՝ թէ մեր նախակրթարաններու մէջ ցայժմ պաշտօնավարող ուսուցիչները առնուազն երկրորդական վարժարանէ մը շրջանաւարտ և կամ ուսուցչական քննութեամբ Պոլսոյ Ուսումնական Խորհուրդէն վկայեալ պէտք է ըլլան: Սակայն նկատի առնելով այն պարագան, որ մեր ներկայ ուսուցիչներու և մանաւանդ ուսուցչուհիներու կարեւոր

մէկ մասը նախակրթարաններէ ելած են, որոշուեցաւ զանոնք ուսուցչական քննութեան ենթարկել, ուսուցչական քննութեան ծրագիր մը և Քէնիչ Յանձնաժողով մը կազմելէն ետքը, որով միայն կարելի պիտի ըլլայ մեր ուսուցչութիւնը վերջնականապէս մաքրագործել անկարող տարրերէ և այս որքան շուտ այնքան լաւ:

Իրջօրէն նախապատրաստուած ուսուցչութիւն ունենալու հարցը այնքան կենսական է մեր ներկայ և ապագայ սերունդի դաստիարակութեան տեսակէտով, որ Ուսումն. Խորհուրդն ու Վարչութիւնը հաճոյքով կ'ողջունեն այն բոլոր ձեռնարկները, որոնք այս նպատակին կը ձգտին անկեղծաբար և կամ ներկայ ուսուցչութեան բարոյական, մտաւոր և նիւթական վիճակը բարուրելու և բարձրացնելու կը նկրտին պատշաճ և օրինական միջոցներով: Ամէնքիս նպատակը պէտք է ըլլայ ունենալ իր կոչումի բարձրութեան վրայ կեցող և միմիայն ազգային մատաղ սերունդի արդիական և առողջ դաստիարակութեան վեհ նպատակին նուիրուած ուսուցչութիւն մը, վեր բոլոր կուսակցական և քաղաքական միտումներէ և գործունէութենէ, որոնցմէ միշտ հեռու և բարձր պէտք է մնայ ազգային վարժարանը: Յնչուշտ ազգային իշխանութեանց պարտականութիւնն է ապահովել ուսուցչութեան հետզհետէ նիւթական այնպիսի պայմաններ, որ ան ապրուստի հոգերէն բոլորովին ազատուելով, ամբողջովին նուիրուի դաստիարակութեան նուիրական գործին:

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐ

Ազգային դաստիարակութեան կարեւոր խնդիրներէն մէկն ալ դպրոցական դասագրքերու հարցն է: Անհրաժեշտ է գոյութիւն ունեցող բազմաթիւ դասա-

գրքերու մէջէն ընտրել լաւագոյնները, գիտական և մանկավարժական տեսակէտներով պատրաստուածները, որոնք հազուագիւտ են զժախտաբար և պակասողներուն տեղ նորեր պատրաստել տալ ծանօթ մասնագէտներուն, որով մեր կրթական գործին կարեւոր մէկ պահանջը գոհացուցած պիտի ըլլանք: Այս ուղղութեամբ Ուսումն. Խորհուրդը գործի ձեռնարկեց կարգ մը ծանօթ մասնագէտներու կարծիքը հարցնելով մեր դպրոցներու մէջ գործածուած դասագրքերու մասին: Այս կարծիքները ժողովելէն ետքը կարող մասնագէտներէ յանձնաժողով մը կազմելով անոնց քննութեան ալ ենթարկելու է այս կարեւոր խնդիրը, ըստ այնմ որոշում մը տալու համար մեր ազգ. վարժարաններու մէջ գործածուելիք դասագրքերու կամ նոր դասագրքեր պատրաստել տալու մասին:

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՄ

Նախակրթարաններու նպատակն է կազմել մանուկներու բարոյական նկարագիրը և նախապատրաստել զանոնք գործնական կեանքի համար, տալով անոնց ամէնէն անհրաժեշտ գիտելիքները: Նոյն իսկ ամէնէն քաղաքակիրթ մեծ ազգերու մէջ նախակրթարանի աշակերտներուն մեծագոյն մասը երկրորդական և բարձրագոյն ուսմանց չեն հետեւիր: Մեր մէջ շատ քիչերուն վիճակուած է այդ բախտը: Միւս կողմէ պէտք է նկատի առնել, որ ամէն երկիրներու մէջ քաղաքի և գիւղական բնակչութեանց կեանքի պահանջները որոշ տարբերութիւններ կը ներկայացնեն: Այսպէս քաղաքացիք կը միտին աւելի պաշտօնեայ, առեւտրական, արհեստաւոր, և աւելի բարձր ուսում

առնելով, ուսուցիչ, ճարտարագետ, փաստաբան, բր-
ժիչկե և այլն դառնալու: Գիւղական բնակչութեան
չահը կը պահանջէ, որ իր գաւակները տարրական
ընդհանուր դարգացում մը առնելէն ետքը, դառնան
երկրագործներ, կաթնատնտեսներ, անասնաբուծներ,
մեղուաբուծներ, արհեստավորներ, ծովեզերեայ տեղեր՝
ձկնորսներ, և այլն: Անշուշտ անոնցմէ մասնաւոր ըն-
դունակութիւն ցոյց տուողներուն կառավարութիւնը կամ
ունենոր ծնողքը դիւրութիւններ կ'ստեղծեն բարձրա-
գոյն ուսում առնելու: Այս տարբեր պահանջները նը-
կատի առնելով և կրթական ծրագրին միօրինակութիւ-
նը պահելով հանդերձ, քաղաքի և գիւղի պահանջին
համաձայն մասնաւոր կարեւորութիւն պէտք է տրուի
նախակրթարաններու մէջ որոշ առարկաներու. այսպէս
քաղաքներու մէջ առեւտրական տոմարակալութեան,
մեքենագրութեան, սղագրութեան և առհասարակ լեզ-
ուական, հաշուական և առեւտրական գիտութեանց,
իսկ գիւղերու մէջ գիտութեանց և արհեստներու, երկ-
րագործութեան, անասնաբուծութեան, մեղուաբու-
ծութեան, շերամաբուծութեան և այլն: Մենք չունինք
դեռ դժբախտաբար ոչ արհեստագիտական, ոչ առե-
ւտրական և ոչ ալ երկրագործական և այլն դպրոցներ,
հետեւաբար մեր նախակրթարաններու մէջ աւանդ-
ուածը պիտի ըլլայ միշտ տարրական գիտելիք: Ան-
շուշտ ամէնքիս ալ ջերմ փափաքն է, որ թաղերու,
գաւառներու, քաղաքներու և գիւղերու մէջ ունե-
նանք նախակրթարաններ կամ արհեստագիտական և
այլ դպրոցներ բարձրագոյն դասընթացներով: Սա-
կայն նկատի առնելով մեր նիւթական անձուկ վի-
ճակը և այսպիսի ծրագրի ներկայիս գործադրութեան
անհնարաւորութիւնը, ստիպուած ենք Ուսուցման Կեդ-
րոնացում յառաջ բերել մեր թաղերու և գաւառներու
դպրոցներուն մէջ: Այսպէս, հիթ Պէյրութը բաժ-

նրէի 6-7 թաղերու քէմբի բնակչութեան վերջնական
տեղաւորումէն ետքը, անկարելի է որ մենք կարենանք
6-7 բարձրագոյն նախակրթարաններու ծախքերը հո-
գալ և օրինակելի նախակրթարաններ ունենալ: Մինչ-
դեռ եթէ հայութեան հոծ բնակավայրերու կեդրոննե-
րու մէջ պահենք 3 նախակրթարան և անոնց չուրջը
գտնուող թաղերու մէջ մանկապարտէզներ և միայն
հեռաւոր թաղերու մէջ տարրական նախակրթարան,
այն ատեն կրնանք զանոնք համեմատաբար լաւագոյն
վիճակի մէջ պահել, քանի որ նախակրթարանները
մեծ ծախք կը պահանջեն, մինչդեռ մանկապարտէզ-
ները շատ աւելի համեմատ գումարներով կրնան տըն-
տեսուիլ: Այսպէս օր. կարելի է բարձրագոյն նախա-
կրթարաններ պահել Ս. Նշան, Էշրէֆիյէ, Անդր Նահր,
և մանկապարտէզներ շրջակայ թաղեր, տարրական
նախակրթարան մը Մադրա: Նախակրթարաններ Զահ-
լէ, Թրիփոլի, Սալտա, մանկապարտէզ-տարրական նա-
խակրթարան Ճիւնիէ, Ճիպէյլ, Ալէյ և այլն:

Պէյրութի և կամ այլ կեդրոնական քաղաքնե-
րու մէջ գտնուող նախակրթարանները հետզհետէ կըր-
նանք օժտել լրացուցիչ դասընթացներով, մէկուն մէջ
պատրաստելով ուսուցիչ, ուսուցչուհիներ, միւսին մէջ
առեւտրական և երրորդին մէջ արհեստագիտական դա-
սընթացներ հիմնել, որոնք բնական է ժամանակի
և գրամի կը կարօտին:

Պաշտօնական քննութեանց տեսակէտով մեր
բարձրագոյն նախակրթարանները աւարտելով քննու-
թիւն տուողները կ'ստանան Certificat d'études pri-
maires — Վկայական նախակրթութեան — երկրոր-
դական վարժարանի դասընթացը աւարտողները և պե-
տական ծրագրին համաձայն քննութիւն տուողները
Bachelier-ի տիւղոս և միւսները համապատասխան վը-
կայագրեր կ'ստանան:

Այս ձևով կատարուած ուսուցման կեդրոնացումը օգտակար կ'ըլլայ թէ՛ գործնական տեսակէտով մեր ժողովուրդին և թէ՛ նիւթական գիւրութիւններ կ'ընծայէ մեր վարժարանները վերջնականապէս կանոնաւորելու:

ԼԵՁՈՒՆԵՐ

Ուսուցման կեդրոնացումը կը դիւրացնէ նաև օտար լեզուներու՝ մանաւանդ ֆրանսերէնի և արաբերէնի ուսուցումը մեր վարժարաններուն և մանաւանդ լրացուցիչ դասընթացքներ ունեցող բարձրագոյն նախակրթարաններուն մէջ: Արդէն նախակրթանի բարձրագոյն դասարաններուն մէջ, սկսելով միջին դասընթացքի 2-րդ տարիէն, պարտաւորիչ է կարգ մը առարկաներ մասամբ կամ ամբողջովին ֆրանսերէն և արաբերէն, ինչպէս 1) թուարանութիւն, 2) Ֆրանսայի պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը, 3) գիտութիւնները, 4) ձեռական աշխատանքներ և այլն, որով տղայոց հնարաւորութիւն կը տրուի ֆրանսերէն լեզուն հետզհետէ աւելի վարժ խօսելու հայերէն ու ֆրանսերէն իրենց միտքերը գիտական ոճով արտայայտելու:

Արաբերէնի համար նոյն դրութեան կրնանք հետեիլ ո՛չ միայն արաբերէնի դասերու միջոցին այլ նաև նախակրթարաններու բարձրագոյն դասընթացքին մէջ Լիբանանի և Սիւրիոյ պատմութեան և աշխարհագրութեան դասեր աւանդելով արաբերէն լեզուով:

ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Լիբանանի և Սիւրիոյ բոլոր հայ ազգային վարժարաններուն մէջ միօրինակ կրթական ծրագիր կանոնադիր ներմուծելու համար անհրաժեշտ է ստեղծել Կեդրոնական Ուսումն Խորհուրդ մը, ինչպէս էր Թիւր-

քիոյ մէջ Պոլսոյ Ուսումն. Խորհուրդը և ասոր ենթակայ ստորադաս մարմիններ թեմերու կեդրոններուն մէջ: Ասկից զատ անհրաժեշտ է ունենալ առնուազն մանկավարժ Կրթական Տեսուչ մը, որ շարունակ ազգային վարժարաններ յաճախելով հսկէ կրթական ծրագրին և հրահանգներու գործադրութեան, և պարբերական տեղեկագիրներով տեղեկ պահէ Ուսումն. Խորհուրդը ազգ. վարժարաններու մէջ կատարուած աշխատանքէն և իր մասնագիտական խորհուրդներով օժանդակէ դպրոցական վարչութեանց:

ԴՅՍՍՅՈՒՅՈՎ

Նկատի առնելով որ մեր ազգ. վարժարաններու մէջ ստիպուած ենք ուսուցանել երեք լեզուներ, այսինքն մայրենի լեզուէն զատ նաև ֆրանսերէն և արաբերէն, և Ֆրանսայի և Լիբանանի և Սիւրիոյ պատմութեան և աշխարհագրութեան հետ նաև Հայոց պատմութիւն և աշխարհագրութիւն և կրօն ու եկեղեցական պատմութիւն, այս պատճառներով բնական է որ մեր վարժարաններուն դասացուցակը շատ աւելի ծանրաբեռնուած է քան ֆրանսական և արաբական դպրոցներուն, որոնցմէ ֆրանսականը չաբաթական 30 ժամ. իսկ Լիբանանեանը 32,30 ժամ կը յատկացնէ չաբաթական դասերուն և դադարին: Անոնք կրնան չաբաթական երեսուն կամ 32,30 ժամով զոհանալ, մինչ մենք ստիպուած ենք 34 ժամ յատկացնել նախապատրաստական դասարանին, 34,30 ժամ տարրական և միջին դասընթացքին և 36,30 ժամ բարձրագոյն դասընթացքին: Դասերու տեղութիւնը 45 վայրկեան հաշուելու է բացի մարմնամարզի (կէս ժամ), ձեռական աշխատութեանց ու երգի դասերէն, որոնք ի հարկին կրնան ժամ մը տեւել: Դասամիջոցներու դադարը

Անուառիկ այն դասացուցակը զոր պէտք է գործադրել նախակրթարանի
գանազան դասաբաններուն մէջ:

	Նբաւս-դարձ. Մանց-աղջիկ	Տարւ. դարձր մանց-աղջիկ	Միջին դարձր. մանց-աղջիկ	Բնագ. դարձր. մանց-աղջիկ
1) Կրօն և հայոց եկղ. Պատմ.	1,30	1,30	1,30 նոյն	1,30 նոյն
2) Բարոյակ. և քղքքիկ. Կրթ.	1,30	1,30	»	»
3) Հայոց պատմութիւն	1,30	1,30	»	»
4) Հայերէն	5,15	5,15	»	»
5) Պատմութիւն	5,15	5,15	»	»
6) Արարիքէն	3,45	3	2,15	»
7) Հայկ. թուար. Կրկնքիթ.	2,15	3	3,45 նոյն	5,15 4,30
8) Գիտութիւնք	1,30	1,30	2,15	2,15 նոյն
9) Պրնս. և Իր. Սիւրև. Ընդհ. պատմ.	—	1,30	»	»
10) Աշխարհագրութիւն	1,30	1,30	»	»
11) Գծագրութիւն	1,30	1,30	»	»
12) Ձեռական աշխատութիւնք	1,30	1,30	»	1,15
13) Երկեցորութիւն	1,30	1,30	1	1,30 2
14) Մարմնամարզ	3	2	1	նոյն
15) Գաղափար	2,30	2,30	0,45 նոյն	»
	34	34,30	34,30	36,30 36,30

10 վայրկեան է: Ներկայ ծրագիրը կարելի է գործադրել մեր վարժարաններու մէջ իրր դասաժամ ընդունելով 8-12 և 1,30-4,30 և կամ 2-5 տեղական յարմարութեանց համաձայն: Անուառութեան համար ալ կարելի է ժամեր յատկացնել 5-6-7, մանաւանդ մեծերուն, եթէ տեղական պայմանները կը ներկեն:

ՏՕԲԹ.Յ. ԹՕՓՃՆԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

Ա. ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅՔ

(6-7 տարեկան տղայոց համար)

1. ԿՐՕՆ

Հին Կտակարանէն պարզ և զիւրմբոնելի պատմութիւններ, համապատասխան ընտրեալ պատկերներ ցուցադրելով տղայոց և միշտ բարոյացուցիչ եզրակացութիւն մը հանելով: Այսպէս, պատմել աշխարհի ստեղծագործութիւնը և նախածնողաց պատմութիւնը (Աստուածային բտրութեան փոխարէն անհնազանդութիւն և պատիժ), Կայէնի և Աբէլի պատմութիւնը (չար նախանձին հետեանքը), Բաբելոնի աշտարակաշինութիւնը (անմիտ ձեռնարկներու և ըմբոստութեան վնասը), Նոյ և Զրհեղեղ (արդար և ուղղամիտ մարդուն վարձատրութիւնը), Իսահակ և Ռեբեկա (աշխատասիրութիւն և երջանկութիւն), Յակոբ և Եսաւ (մայրական սէր և աշխատասիրութեան վարձատրութիւն), Յովսէփ Գեղեցիկ (չար նախանձին պատիժը և ուղղամտութեան վարձատրութիւնը), Մովսէս և Կարմիր Ծովու անցքը (չարութեան պատիժը և անմեղ ժողովուրդի մը ազատութիւնը), Սամսոն, Դաւիթ և Գողիաթ. Դաւիթ և Սաուլը, Սողոմոնի Դաւաւտանը, Գոթողիա և Յովա, Յուդիթ, Նաբուգոթոնո-

63256-67

սոր և երեք մանկունք. Եսթեր և Մակաբայեցիներու կեանքէն պարզ պատմութիւն մը. պարզ զաղափար մը տալ տիեզերքի մէջ տիրող կանոնաւորութեան (աշխարհ, արեւ, լուսին, աստղեր և այլն) միջոցով դերագոյն բանական Զօրութեան և Ուսումնոյ մասին: Բացատրել «Տէրունական աղօթք»ը և ուսուցանել:

2. — ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Պարզ խօսակցութիւններ տղայոց ընկերական, ընտանեկան և չրջապատող կեանքէն և պարզ բարոյ-յալից պատմութիւններ պատկերներու ցուցադրութեամբ, նպատակ ունենալով քաջախելութեան տղայոց անհատական և հաւաքական բարի ունակութիւնները և ճնշելու անոնց չար ու վնասակար յատկութիւնները: Մեծ մարդոց պարզ կենսագրութիւններ: Լաւ սովորութեանց վարժութիւն (մաքրութիւն, կարգապահութիւն, ճշգրտագիտութիւն, քաղաքավարութիւն և այլն): Ուսուցիչը պէտք է տղայոց իր կեանքով և վերաբերումով գործնական օրինակ ըլլայ արդարութեան, բարութեան, քաղաքավարութեան, համբերատարութեան, աշխատասիրութեան և այլն: Մշակել տղայոց մէջ պարզ պատմութեան քննարկ և գործնական օրինակներով ընթանելու սէր, յարգանք և հնազանդութիւն ծնողաց և ուսուցիչներուն և այլն: Ընկերային (ընկերասիրութիւն, իրարօգնութիւն, համբերատարութիւն, վեհանձնութիւն, բարութիւն, ճշմարտախօսութիւն, անձնուիրութիւն և այլն) և պէտքերու առաքինութիւններ (յարգանք կարգ ու կանոնի և օրէնքի հանդէպ և այլն) և միաժամանակ հասկցնել անոնց յոռի ունակութեանց և մոլութեանց (նախանձ, զրպարտութիւն, վրէժխնդրութիւն, ամբարտաւանութիւն, չտալութիւն, ծուլութիւն, մտախօսութիւն, կոշտութիւն, բռնութիւն և այլն) վնասակարութիւնը:

3. ՀԱՅՆԵՐԷՆ

ԸՆԹԵՐՅԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Վարժութիւն ուղիղ ընթերցանութեան, սկսելով պարզ ծանօթ բառերէն և ապա շարունակելով նոյն մարդանքը պարզ նախօգտութիւններով և զիւրահասկնալի փոքրիկ հատուածներով: Ուսուցանել բաղաձայններու, ձայնաւորներու և երկվանկներու հիմնական արտասանութիւն բառերուն սկիզբը, մէջը և վերջը, ինչպէս նաեւ կէտադրութեան պարզ կանոնները միշտ զիւրահասկնալի օրինակներով: Պարզել բառերուն, նախադասութեանց և պարբերութեանց նշանակութիւնն ու իմաստը:

ՍՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Դիւրըմբռնելի և տղայոց առօրեայ կեանքին վերաբերեալ պարզ ու կարճ ոտանաւորներու արտասանութիւն, բառերուն ու ոտանաւորներու նշանակութիւնն ու իմաստը նախօրօք պարզելէն ետքը:

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Բառագիտութեան և առողանութեան պարզ մարզանք:

ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԵՐՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. Պարզ զիւրըմբռնելի և հետաքրքրական կարճ հատուածներու ընթերցում կամ արտասանութիւն, ուսուցչին կողմէ, զորս աշակերտները կը լսեն և ամփոփելով կը պատմեն:

ՈՒՂՂԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ. — Սորված բառերու, նախադասութեանց և կարճ պարբերութիւններու արտագրութիւն և ապա անոնց թելադրութեամբ գրութիւնը:

ԳԻՐ. — Մանր տառերու գրութեան վարժութիւն:

4. — ՀԱՅՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Հայկազնեան և արչակունեաց չրջանէն աւանդական հատընտիր և ուշագրաւ դէպքեր, պարզ և զիւրըմբռնելի պատմութեան ձեով և պատկերներ

ցուցադրելով, որոնցմով հայ նկարագրին ազնիւ գիծերը կը պարզուին և յոռի յատկութեանց վնասները կը մատնանշուին: Այսպէս Հայկ և Բէյ (քաջութիւն և ազատասիրութիւն). Արամ (հայրենիքի պաշտպանութիւն արտաքին թշնամիներու դէմ). Արա Գեղեցիկ (հայրենիքի անկախութեան սէր և անձնուիրութիւն). Վահագն (հայ զիւցազն). Պարոյր (Միութեան ոյժը). Վաղարշակ Պարթև (Արշակունեաց հիմնադրութիւն և հայոց պատմութեան գիտը Մարաբասի միջոցով). Արտաշէս Մեծ և Սաթենիկ. Արտաշէսի մահը և Արտաւազդի նախանձն ու պատժուիլը. Տիգրան Մեծ և Միհրդատ ու Հոռմայեցիք (ամբարտաւանութեան և չափազանցեալ ինքնավստահութեան և թշնամիին ոյժը արհամարհելուն վնասները). Տրդատ Մեծ և Գրիգոր Լուսաւորիչ (Քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստան). Հայոց հեթանոսական կրօնի և չաստուածներու մասին պարզ պատմութեան քննարկ և զաղափար:

5. — ՃԻՐԱՆՍԵՐԷՆ

1. Դասաւանդել ֆրանսերէն լեզուով առաջին դասէն սկսեալ և բացառիկ պարագաներու մէջ հայերէն լեզուն գործածել բացատրութեանց համար:

2. ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Պարզ բառերու հնչումով, որոնք իրենց չըջապատէն պէտք է առնուին, սորվեցնել այբբենարանը և միաժամանակ կազմել փոքրիկ պարզ նախադասութիւններ և ապա կարճ պարբերութիւններ իրենց սորված բառերով, տալով հետզհետէ զաղափար ձայնաւորի, բաղաձայնի, վանկերու և կէտերու և քերականական տարրական ըմբռնումներու (յօդ, անուն, բայ, զերանուն, անձական) մասին:

3. ԳԻՐ. — Գրել տալ ուսուցուած ծանօթ բառերը և ապա կարճ նախադասութիւնները, մասնաւոր

ուշադրութիւն դարձնելով մանր գրերու գեղագրութեան և ուղղագրութեան:

4. ԱՌՈՓԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել առողջանութեան և առաջին օրէն սկսեալ տղաքը վարժեցնել ֆրանսական առողջանութեամբ արտասանելու ուսուցուած բառերն ու նախադասութիւնները:

6. ԱՐԱԲԵՐԷՆ

Ֆրանսերէնի պէս ծանօթ բառերու և ապա փոքր նախադասութիւններու կազմութեամբ ուսուցանել ընթերցանութիւն:

1. ՔԵՐՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — բաղաձայներ (արեւային տառեր = շմարիյէ, և լուսնային = քամարիյէ. առմասական և լաւելուածական տառեր (էլ-զաւաիտա), սկար տառեր (հուրուֆուլ-լլաթի), ձայնաւորներ (տամմա, ֆատհա, քասրա). երկարման տառեր (հուրուֆուլ-մատթի). դանվին, երկվանկեր, ուղղագրութեան նշաններ (էտ. դաուապէթ, էլ-համզա, էլ-վասլ. էլ-մատտա, էլ-դէշտիտ, էլ ճազմա կամ էս. սուգուն) միշտ հետաքրքրող ընթերցումի միջոցին. վանկ, շեշ, կիսադուրիւն ու անուն. բայ, դերանուն, պարզ նախադասութիւն: Առողջանութիւն: Մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել, որ աշակերտները առաջին օրէն զուտ արարական առողջանութեամբ հնչեն բառերն ու նախադասութիւնները:

2. — ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Մասնաւոր հազածութեամբ ուսուցանել արարական տառերուն ձեւերը բառերուն սկիզբը, մէջը և վերջը: Ընթերցանութիւնը սկսել նախ միաժամանակ և ապա երկվանկ ու եռվանկ բառերով և միշտ տղայոց ուշադրութիւնը հրաւիրելով միացող (attachées) և անջատ (détachées) տառերուն վրայ: Տառերը պէտք է ուսու-

ցանել իրենց հնչական արժէքով:

3. ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Կարգացուած բաներուն ու նախադասութիւններուն ուղղագրութեան վարժութիւններ բերանացի և գրաւոր:

4. ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Ամենապարզ և զիւրահասկնալի և կարճ հատընտիր հատուածներ գոց ընել և արտասանել տալ անթերի կերպով:

5. ԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Ուսուցանել տառերու գրութիւնը ըստ ին սկզբը, մէջը և վերջը: Մասնաւոր հոգ տանել գեղագրութեան:

7. ԹՈՒԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ուսողութիւն

ԹՈՒԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՍԽԱԿԱՆ ՏԱՐԵՐՔ.—

Հաշուել զանազան առարկաներ մինչև 10, 20, 30 և այլն մինչև 100 և վարժութիւն թուանշաններու գրութեան:

ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ ԵՒ ՀԱՆՄԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Հաշուել զանազան առարկաներով (ցուպիկ, գնդակ և այլն), և ապա նոյն գործողութիւնները յիշողութեամբ և գրաւոր, սկսելով նախ 1-10 և ապա հետզհետէ 10-100, հաշուել 2, 3 և 4 աւելցնելով կամ հանելով նախ միաւորներէն և ապա տասնաւորներէն: Բազմապատկել 2ով, 3ով կամ 4ով նախ միաւորներ և ապա տասնաւորներ, բաժանել 2ով, 3ով, 4ով նախ միաւորներ և ապա տասնաւորներ, կատարել տալով այս գործողութիւնները նախ զանազան առարկաներով և ապա գրաւոր կամ յիշողութեամբ:

Հաշուական նախնական վարժութիւններ, գրաւոր կամ բերանացի խնդիրներով առանց 100ը անցնելու և քաղուած տղայոց առօրեայ կեանքէն:

Ընդհանուր դադափար տալ տղայոց տեղական չափերուն և կշիռներու մասին (դրամ, կանգուն, մէթր, օքքա, կրամ, քիլոկրամ, լիտր և այլն):

8. ԻՐԱԳԻՑՈՒԹԻՒՆ (Leçons de Choses)

Դասարանի մէջ կամ պտոյտի միջոցին տալ տղայոց գործնական օրինակներով կամ ընտանեկան խօսակցութեան ձևով նախնական ծանօթութիւններ մարմնոյ եական մասերու, ժամանակի բաժանումներու (օրեր, ամիսներ, եղանակներ և ըն), աշխարհի կողմերու (հիւսիս և հարաւ, արեւելք և արեւմուտք), կենդանական աշխարհի (անասուններ, բոյսեր, հանքեր), բնական երեւոյթներու (օդ, ջուր ևն. մասին), մըշակելով անոնց մանաւանդ գիտելու, համեմատելու և դատելու կարողութիւնները և առողջ հետաքրքրութիւնը: Մարդկային մարմնոյ մասին տարրական տեղեկութիւններ: Առողջապահական պարզ խորհուրդներ: Դադափար տալ զիւլի և քաղաքի և տեղական կարեւոր արհեստներու մասին:

9. ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (Dessin)

Ազատ գծագրութիւն մատիտով: Խմբաւորում (groupement) և շարայաբում (alignement) զանազան առարկաներու, խորանարդ (cube), ցուպիկ, դրամանիշ (jeton), խիճ (cailloux) և այլն, ստուերադրի, ծրագարդերու (bordures) և վարդակերպերու (rosaces) ձևեր:

Արտագծում այս ձևերու նախ սե եւ ապա առաւելապէս զանազան գոյներով:

Համաչափական (symetrique) կամ երկրաչափական փոքր գծադրութիւնք:

Արտագծում (copie) չատ պարզ սովորական առարկաներու, դպրոցական խաղալիքներու:

Ամէն տեսակի ստուերագծումներ (croquis).

Օրինակումներ և կաղապարումներ (modelage):

10. ԶԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

1. — ՏՂԱՅՈՅ ՀՍՄՍՐ

Կտրատում թուղթի և անոնց դասաւորումը այնպիսի ձևերով, որ թուանշաններ և զանազան դարձեւեր ստացուին:

Փոքր վարժութիւններ հիւսելու և ծալլելու (կնիւն (ionc), յարդ, եղէզն, րաֆիա, թուղթ և այլն), ծակելով, կտրատելով ստուերապատկերներ չինել և զանոնք թուղթի վրայ փակցնել:

Պատրաստութիւն զանազան առարկաներու և խաղալիքներու:

2. — ԱՂԶԻԿՆԵՐՈՒ ՀՍՄՍՐ

1. Վերոյիշեալ վարժութեանց մէկ մասը:

2. Կոսսեղի վարժութիւն, ցանցակերպ հիւսուածք (Maille) ոսկրէ կոսսեղով, չղթայիկներ, գտակներ (Barrette): Պատրաստութիւն ամենապարզ առարկաներու, պուպրիկներու, վզնոցներու, ծնկակապերու և այլն:

11. ԵՐԳ

Դպրոցական երգեր ուսուցանել օւնկնդրուքեամբ, երգին իմաստը նախօրօք բացատրելն ետքը: Զայնի մարզանք:

12. ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

Շրջպարեր երգով, նմանողութեան (imitation) խաղեր և շարժումներ:

Կրթիչ և ուղղիչ մարզանք և մնջախաղ, շնորհալի շարժումներով հաւաքական և խմբական խաղեր:

Շնչառական խաղեր, Շուէտական մարմնամարզի տարերք:

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

(7—9 ՏԱՐԵԿԱՆ)

ԿՐՕՆ

ԵՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

1.— Հին Կտակարանի կարգաւորեալ պատմութիւն աշխարհի ստեղծագործութեան սկսելով:

2.— Հայաստանի մէջ Քրիստոնէութեան մուտքը: Աւանդական պատմութիւն: Յիսուս և Աբգար: — Աբգար, Թաղէոս առաքեալ և Սանդուխտ Կոյս: Բարթողիմէոս և այլ քարոզիչներ: Ոսկեանք և Սուքիասեանք: Քրիստոնէութիւնը Խոսրովի օրով: Քրիստոնէութիւնը պետական կրօն: Տրդատ և Գրիգոր Լուսաւորիչ: Հոռիփսիմեան և Գայրանեան կուսանք:

3.— Ընդհ. գաղափար մը տալ հայոց հին հեթանոսական կրօնի մասին (Արամազդ, Անահիտ, Միհր, Աստղիկ և այլն), Կարճ և հետաքրքրական պատմութեանց ձեով:

4.— «Հայր մեր» աղօթքը: Տասնաբանեայ պատուիրանք և քանի մը հատընտիր եկեղ. երգեր ու շարականներ, գաղափար մը տալու համար հայ կրօնական բանաստեղծութեան մասին:

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

1. — Ընտանեկան խօսակցութեամբ, բարոյացուցիչ և հետաքրքրական պատմուածքներով, առականերով, կարճ ու պատկերալից դիւրըմբռնելի ոտանաւորներով մշակել տղայոց մէջ բարիքն ու չարին, օգտակարին ու վնասակարին ըմբռնումները և զօրացնել անոնց մէջ վսէմ և ազնիւ զգացումներ և սէր՝ դէպի պարտականութիւն:

2. — Հատընտիր դիւրամատչելի հատուածներու ընթերցանութեամբ և բացատրութեամբ և անոնց մէջ ներկայացուած օրինակներով ուսուցիչը պէտք է մշակէ տղայոց մէջ անհատական, ընտանեկան, ընկերային և պետական առաքինութիւններ (մեծ մարդոց կենսագրութիւններ):

3. — Իր անձնական կեանքով և վերաբերումով և տղայոց առօրեայ կեանքէն քաղուած բարի ու չար օրինակներով ուսուցիչը պէտք է խրախուսէ բարի արարքները և յատկութիւնները և ճնշէ մեղմաբար չարերը:

4. — Պարզ ըմբռնում ընտանիքի, ընկերութեան և պետական կազմութեան:

ՀԱՅՆԵՐԷՆ

1. Ընթերցանութիւն. — Սահուն և վարժ ընթերցում արձակ կտորներու, անոնց իմաստին և դժուարին բառերու բացատրութեամբ:

2. ԱՐՏԱՍՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Ծղարիտ և արտայայտիչ առհասանդրիւն պարզ ու դիւրըմբռնելի ոտանաւորներու, որոնք ի հարկին գոյ պէտք է ուսուցուն:

3. ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Հարցումներ կարդացուած հատուածի մը մասին. ուսուցանել անոր բա-

ներուն իմաստը, անոնց գործածութիւնն ու ուղղագրութիւնը:

4. ՊԵՐՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ (élocution). — Կարգացուած հատուածներու և ուսուցչին ըրած պատմուածքներուն բերանացի վերարտադրութիւն կամ արտայայտութիւն գրական ոճով:

5. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Բերանացի տարրական ծանօթութիւններ անունի (պարզ, բարդ և ածանցեալ), յօդի, ածականի, դերանունի և բայի մասին (ներգործական բայի ամէնէն աւելի գործածուած ժամանակներու մասին) օրինակ առնելով միշտ ուսուցուած կտորներ: Յոգնակիի կազմութիւն: Ածականի և անուան համաձայնութիւն, անուան և դերանունի գործածութիւն, յատկացուցիչ յատկացեալ, բայի և ենթակայի համաձայնութիւն և զլխաւոր խնդիրներու մասին դադափար: Պարզ նախադասութիւն:

6. ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՔ. — Բերանացի և գրաւոր վարժութիւններ ուսուցուած քերականական կանոնները գործադրելու համար: Խմբագրութիւն՝ կարճ պարբերութեանց:

7. ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Նախապատրաստուած կարճ թելադրութիւններ:

8. ԳԻՐ. — Շեղագիր գեղագրութեան և մեծ տառերու գրութեան վարժութիւն:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

1. — Ամբողջ տեղեկութիւններ Հին Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին: Հայաստանի մակերեսովը. Հայաստանի մեծ լեռները, գետերը, լիճերը և մեծ դաշտերը. միշտ քարտէսի վրայ և ի հարկին առանձին պատկերներով: Հին Հայաստանի կլիման, բուսականութիւնը, կենդանական աշխարհը,

հանքերը, հաղորդակցութեան միջոցները, Հայաստանի հին մեծ քաղաքները (պատկերներով), բնակչութիւնը, արգիւնաբերութիւնը; Հին Հայաստանի բաժանումը երեք պետութեանց մէջ: Հին Հայաստանի բնակիչները (Ուրարտացիներ, Խալտիներ, Հիթիթներ: Կիլիկիա):

2. Հայոց աւանդական և իրական պատմութիւն մինչև Ե. դար: Հայկազունիք, Արշակունիք, (Տես. Գ. ՄԵՍՐՈՊ, Հայոց Պատմութիւն, տարրական Ա. և Բ. տարի և միջին առաջին ընտրանք և այլն):

ՃՐԱՆՍԵՐԷՆ

1. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — Հետաքրքրական պարզ ու կարճ պարբերութեանց և տպա կարճ հատուածներու ընթերցում, բառերու իմաստին բացատրութեամբ և ուղիղ առոպանութեամբ: Ապա նոյն հատուածներու ամփոփ բերանացի կրկնութիւն:

2. ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Կարդացուած բառերու և ոճերու (և ապա նախագասութեանց և պարբերութեանց) իմաստը բացատրել, գործածութիւնը սորվեցնել և ապա ուղղագրութիւնը ուսուցանել բերանացի և գրաւոր թելադրութեամբ:

3. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Կարճ ու զիւրմբոնելի ոտանաւորներու անթերի արտասանութիւն բառերն ու իմաստը կանխօրօք հիմնովին բացատրելէն և պարզելէն ետքը:

4. ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ. — Կարճ ու հետաքրքրական պարզ պատմութիւններ կարդացուած և արտասանուած ուսուցչին կողմէ և փորձեր անոնց իմաստը տղայոց կրկնել տալու ամփոփ կերպով (նախ հայերէն և ապա ֆրանսերէն):

5. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Բերանացի ծանօթութիւններ տալ անունի, յօդի, ածականի, գերանունի և բայի (ներգործական բայի ամէնէն աւելի գործածուած ժամանակներու) մասին: Յոգնակիի և իգականի կազմութիւն: Ածականի և անունի, բայի և ենթակայի (sujet), համաձայնութիւն: Բային գլխաւոր լրացուցիչները (compléments). պարզ նախադասութեան կազմութիւն:

6. ԲԵՐԱՆԱՅԻ ԵՒ ԳՐԱՒՈՐ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Եւ այս ուղղութեամբ պարզ ու կարճ նախապատրաստուած թելադրութիւններ (dictées), և պարզ թարգմանութիւն ֆրանսերէն և հայերէն:

ԱՐԱԲԵՐԷՆ

1. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — Արաբերէն բառեր, նախադասութիւններ և հետզհետէ պարբերութիւններ և հետաքրքրական պարզ ու պզտիկ պատմութիւններ կամ հատուածներ տղայոց շրջապատի և ծանօթ նիւթերու մասին, մասնաւոր խնամք տանելով տառերու ուղիղ ընթերցումին և հնչումին, պարզելով բառերու և նախադասութեանց իմաստը և քերականակ սն կանոններ:

2. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Ներգործական և կրաւորական երատառ կանոնաւոր բայեր և անոնց խոնարհումը (فَعَلَ և کَتَبَ) ապա բաղադրեալ բայերու 11 ձևերը: Բայերուն երկու ժամանակները, կատարեալ (الْمُتَعَرِّع) և ներկայ-ապագայի (الماضی) և այլն, եղանակները, քիւր (եղակի, յօգնակի, երկակի, (المُعْتَمِد), սեռը, զէմքը, օժանդակ բայ (لا): Անուններուն տեսակները (ձևի, դակ բայ (لا): Անուններուն տեսակները (ձևի, տեղւոյ, գործիքի և այլն), բայանուն, նուազական

կամ փաղաքական անուններ, իգական և արական, անուններու հոլովումը, եղանի, յոգնակի և երկսկիի (Duel) կազմութիւն: — Ածականի և զոյականի համաձայնութիւն ու թուական անուններ, դերանուններ, նախագրութիւն, մակբայ, չաղկապ, միջարկութիւն (Interjection), պարզ նախադասութիւն, անուանական նախադասութիւն (*جمله اسمیه*), ենթակայի (sujet *مبتدا*) և ստորոգելի (attribut *خبر*), համաձայնութիւն:

3. ՈՒՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Բերանացի և գրաւոր ուղղագրութիւն ուսուցումը բառերու, նախադասութեանց, պարբերութեանց և հատուածներու, մասնաւոր ուղղագրութիւն դարձնելով քերականական կանոններու գործադրութեան և բառերուն սկիզբը, մէջը և վերջը գրերու ձևերուն: Թեւադրութիւն (dictée):

4. ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Մասնաւոր հոգ տանել գրերու զանազան ձևերուն ու գեղեցիկ գրութեան զանազան վարժութիւններով գրել տալ մեկանով:

5. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Բառերը և իմաստը հիշողին բացատրելն ետքը, զոց ուսուցանել զիւրամատչելի ոտանաւորներ, կամ կարճ հատընտիր արձակ հատուածներ, մասնաւոր խնամք տանելով զուտ արարական արտասանութեան:

6. ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ. — Պարզ ու զիւրահասկնալի պատմութիւններ, արտասանուած կամ կարգադրուած սուտըջիւն կողմէ և կրկնուած աչակերտներէն:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ԵՒ ԳՐԱԴՐՈՒ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Ուսուցումը քերականական կանոնները գործադրելու համար:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

1. Ընդհանուր ամփոփ դաղափար Լիբանանի և Սիւրբիոյ հին պատմութեան մասին (Փիւնիկեցիք, Ասորա-Բաբելական, Եգիպտական, Հիթիթեան, Մակեդոնական, Սելեկեան, Հռովմէական, Բիւզանդական, Արաբական տիրապետութիւն). հետաքրքրական դրսևագներ այս շրջաններէն պատկերներով և քարտէսներով:

2. Յրանսայի պատմութիւն մինչև 1610. շատ ամփոփ գրուածներ: Ապա Գաղիա (La Gaule) արշաւանքներ: Միջին դար ու Ֆրանսական միութեան կազմութիւնը, մեծ զիւտեր, վերածնունդ (Renaissance), բարեկարգութիւն (La Réforme):

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. ԴԻՏՈՂՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. — Հորիզոն, երկրին անհարթութիւնները: Աշխարհի չորս կողմերը (points cardinaux) և այլն միշտ տեղական աշխարհագրական երևոյթներէն օգտուելով:

2. ՔԱՐՏԵՍ ՃԱՆՁՆԱԼՈՒ ԵՒ ԳԾԵԼՈՒ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. — զասարանի, դպրոցի, տան, փողոցի, թաղին, քաղաքին յատկազոյցը և ապա Լիբանանի, Սիւրբիոյ ևն. պարզ քարտէսները ցուցադրել և ընդհանուր ձևերով գծել տալ:

3. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԳԻՏԵԼԻԹ. Երկիրն, աստղեր, արեւ եւ լուսին, բուսական ու երկիր: Երկրագունի մեծութիւնը եւ յօրինուածքը, ցամաք և ջուր և անոնց ստորաբաժանումները, (լեռ, լեռնաշղթայ, դաշտ, լեռնադաշտ կամ բարձրավանդակ, հովիտ, կղզի, թերակղզի, պարանոց, հրաբուխ և այլն. ովկէանոս, ծով, լիճ, ծոց, նեղուց, դետ, ջրանցք և այլն), միշտ

պատկերներու և քարտէսներու գործածութեամբ: Երկրագունքին եւ լուսնին շարժումները արեւին շուրջ եայլն, գիշեր և ցերեկ, չորս եղանակներ: — Երկրագունք քառակուսի յորինուածք, շրջանակին բաժանումները. միջօրէական և հորիզոնական գիծեր կամ երկարութեան (longitude) և լայնութեան (latitude) աստիճաններ և հասարակած: — Աշխարհի հինգ գօտիները: — Մթնոլորտ եւ մթնոլորտային երեւոյթներ, (օդ, ջերմութիւն, հողմ, ամպ, անձրեւ, ձիւն, կարկուտ, փոթորիկ, որոտում, կայծակ եայլն):

Մարդկային ցեղեր (ճերմակ, դեղին, սև. կարմիր), անոնց գլխաւոր կրօնները, անոնց քաղաքակրթական վիճակը (վայրենի, քաղաքակրթ ցեղեր, նըստակեաց և թափառաշրջիկ): Քաղաքակիրթ ցեղերու զբաղումները (երկրագործութիւն, ճարտարարուեստ, առևտուր, գիտութիւն և զեղարուեստ):

Հաղորդակցութեան միջոցները (ցամաքային, ծովային և օդային, կամուրջներ, փապուղիներ, ջրբանցքներ եայլն): Աշխարհի հինգ ցամաքները:

Լիբանանի, Սիրիոյ եւ Եւրոպայի մասնաւորապէս Ֆրանսայի քարտէսներու մասին ընդհանուր նախնական ծանօթութիւններ:

ՀԱՇԻՒ, ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ, ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹԻՒՆ

1. Հաշիւ գրել ու կարգաւ 1-1000:
2. Բերանացի սորվեցնել գումարման և բազմապատկութեան աղիւսակները չորս գործողութիւններով վարժութիւններ ընել հարիւրէն պակաս թիւերով:
3. Գրաւոր հաշիւ. 1-1000 թուանշաններով

գործադրել չորս գործողութիւնները. բաժանման միջոցին բաժանարարը երկու թուանշանէն աւելի ըլլալու չէ:

Բերանացի և գրաւոր գիւրին խնդիրներ. տըղաքը շրջապատող և անոնց ծանօթ նիւթերով և առարկաներով:

Նախնական վարժութիւնը արագ հաշուի և մըտաւոր հաշուի:

4. Տասնորդական (décimal) չափեր. Մէթր, կրամ, Ֆրանք, լիտր ևայլն, անոնց բաղմապատկիւնները և ստորաբաժանումները: Տեղական դրամի (դրուշ, ոսկի եայլն), կշիռքի (օքա, տիրհէմ, օնս) և երկարութեան եայլ չափերու մասին ծանօթութիւններ:

5. Երկրաչափութիւն (géometrie): Չափել երկարութիւններ: Աչքով չափել տարածութիւններ և չափելով ստուգել:

Ուսուցանել գիծերու (ուղիղ, բեկեալ, կոր, հորիզոնական, զուգահեռական, ուղղահայեաց եայլն), անկիւններու, (ուղիղ, սուր, բութ), և երկրահափական այլ տարրական ձևերու (եռանկիւն, ուղղանկիւն, քառակուսի, բոլորակ կամ շրջանակ եայլն) հիմնական տեսակները զծելով ու զծել տալով, (ուսուցանել գործածութիւնը քանակի, կարկինի, անկիւնաչափի եայլն):

Ուղղանկիւն տարածութիւններ չափելու գաղափար տալ, քառակուսիներ զծել:

Հաստատնոցներու (solides) մասին (խորանարդ, բուրգ, կոն, գլան, գունտ եայլն) գաղափար տալ տիպար առարկաներով (modèles):

ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Leçons de choses)

(Պասարանի մէջ եւ զբօսանքի ժամանակ)

1. Դիտողութիւն և պարզ բացատրութիւն չըրջապատող առարկաներու և երևոյթներու մասին:

Ծանօթութիւն մաքուր մարմնի մասին: Կենդանիներ, բոյսեր, նանքեր, որոնք հնարաւորութեան սահմանին մէջ կամ դասարան կը բերուին և կամ պտոյտի ժամանակ տղայոց կը ցուցադրուին: Հակառակ պարագային այսպիսի դասեր կ'աւանդուին պատկերներու ցուցադրութեամբ: Բնութեան երեւոյթներ (օդ, ջուր, կրակ և այլն): Անօրեայ կեանքին մէջ ամէնէն աւելի գործածուած առարկաներու և նիւթերու ստացման և պատրաստութեան մասին նախնական գիտելիք (ուտելիք, հագնելիք, վառելիք, թուղթ, փայտ, քար, մետաղ, բուրդ, բամբակ և լն) (տես Տարերք գիտութեան, Հ. Ս. Մարկան): Տարական դասեր երկրագործութեան և պարտիզպանութեան, ի հարկին օգտուելով դպրոցի և այլ պարտէզներէն: — Ծովեզերեայ քաղաքներ, ընդհանուր տեղեկութիւններ նաև ձկնորսութեան մասին: Բնապատկան առարկաներու (քար, բոյս, ծաղիկ, թիթեռնիկ և այլն) հաւաքածոյ աշակերտներու ձեռքով պտոյտի միջոցին:

ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. Սև և գունաւոր մատիտով գծագրութիւններ աշակերտներու առջև դրուած պարզ առարկաներու:

2. Նախապէս ցուցադրութեամբ գծուած առարկաներու յիշողութեամբ գծագրութիւն:

3. Իրադիտութեան դասերու համաձայն ազատ

գծագրութիւն: Պատկերադարձ պարտականութիւններ: Հայերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն կարդացուած հատւածներու. պատմութեան և աշխարհագրութեան դասերու վերաբերեալ գծագրութիւններ:

4. Ազատ գծագրութիւններ դասերէն դուրս:

5. Կաղապարում (modelage):

ՁԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

Ա. ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

1. Ձանազան վարժութիւնք ուսողութեան arithmétique), երկրաչափութեան և գծագրութեան ուսուցման օժանդակելու համար:

2. Ձանազան երկրաչափական ձեւեր, գունաւոր թուղթէ երկզակներով և խաւաքարտով:

3. Գործնական կեանքի անհրաժեշտ վարժութիւնք. Կոճակ կարել, ծրարներ և տուփեր շինել, գրքերուն և տետրակներուն երես անցնել և այլն:

4. Ձանազան սաարկաներ շինել (տուփ, կողով, և այլն):

Բ. ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

1. Մանչերու վերոյիշեալ վարժութիւններէն զիւրազոյնները:

2. Սովորական կարի տարերքը, չարկար, յետկար, չեղկար, թելդակ (point de surjet), կցակար կամ զարդակար (point de piqure), խծեպ: Վարժութիւնք քանդվայի (canevas) և կոշտ կտաւի (toile) վրայ: Վարժութիւնք պարզ առարկաներու վրայ (թաշկինակ, երեսօրրիչ, անձեռոց, պուպրիկներու և պէպէներու ձեւակերպէն և այլն):

3. Ուսուցում թելգրի (marque) քանդվայի վրայ, վարժութիւնք տառերու, թուանշաններու և լն:

4. Կարկտուք (*recommodage*), մանաւանդ կոճակներ և ճարմանդներ (*agrafes*) տեղաւորել:

5. Հիւսակում օղածոյ կամ գուլպայակերպ հիւսւածք (*tricot*), ընդհանուր ուսուցում օղածոյի (*maille*) պարզ վարժութիւնք փայտէ կրկնակի ճաղերով (ասեղներով, *aiguilles*):

6. Կռասեղ (*crochet*) ,պատրաստութիւն վզնոցի (*cache - nez*) և այլն:

ԵՐԳ

1. Դպրոցական երգեր ուսուցանել ունկնդրութեամբ:

2. Քանի մը եկեղեցական պարզ երգեր ունկնդրութեամբ:

3. Ձայնի և ականջի կամ լսողութեան մարշալանք: Ուսուցում ձայներու (*sons*) և խաղերու ձայնաշարի (*gamme*), դադարի, գծաշարի (*portée*):

4. Ուսուցում ձայնի տեղութեան, *ronde, blanche, noire, croche* և համապատասխան դադարներ. երկափանակ, եռամանակ և քառամանակ չափեր:

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

1. Պարզ մարմնամարզանք, շրջպար երգով:

5. Նմանողութիւն (*imitation*) խաղեր և շարժումներ:

3. Կրթիչ և ուղղիչ միջկատակաւոր մարզանք:

4. Հաւաքական կարճ խաղեր:

5. Շնչառական խաղեր և մարզանք:

(9—11 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ)

ԿՐԾՆ

ԵՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

1. Նոր կտակարանի պատմութիւններ և Քրիստոնէական վարդապետութեան հիմնական սկզբունքները դիւրամատչելի ձեւով:

2. Հայ եկեղեցւոյ պատմութեան գլխաւոր շրջանները Լուսաւորիչէն սկսեալ մինչև Ռուբինեանց անկումը. ծանրանալով գլխաւորապէս մեծ հայրապետներու գործունէութեան, ոսկեդարու և հայ եկեղեցւոյ ազդային նկարագրին վրայ (չնչտեղ հայ եկեղեցւոյ մատուցած ծառայութիւնները մանաւանդ ազդային դրականութեան, զեղարուեստին ևլն):

3.— Հայ եկեղեցւոյ վարդապետութեան հիմնական սկզբունքները (խորհուրդներ, ատենք, «Հաւատամք»ը և այլն):

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

1. Ընթերցումներ և խօսակցութիւնք անհատական գլխաւոր առաքինութեանց մասին (չափաւորութիւն, աշխատասիրութիւն, անկեղծութիւն, ճշմարտախօսութիւն, համեստութիւն, արիասրտութիւն, համբերատարութիւն (կրօնական և գաղափարական), բարութիւն ևլն, և ընկերային կեանքի հիմնական պարտականութեանց մասին (ընտանիք և հայրենիք) աւելի մանրամասնելով:

Ա. ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶԳՍՅՈՒՄ ԻՐ ԱՆՁԻՆ ՀԱՆԴԻՊ. — Նախ մաւրմնական մաքրութիւն, առողջութիւն, ոյժ ևլն. ապա՝ հոգեկան, բարութիւն, աշխատասիրութիւն, արիութիւն վտանգի և տագնապի միջոցին, անկեղծութիւն, ճշմարտախօսութիւն, հա-

մետառութիւն, իր թերութիւնները ճանչնալ և ուղղել, հպարտ եւ սնապաշտ, ծոյլ և տղէտ, կոշտ ու ոխակալ չ'ըլլալ, անձնիշխանութեան և նախաձեռնութեան ոգի:

Բ. ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶԳԱՅՈՒՄ ԾՆՈՂԱՅ ԵՒ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԱՆԴՈՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԵՊ.— Հնազանդութիւն, յարգանք, սէր և երախտագիտութիւն ծընողաց հանդէպ, օգնել անոնց աշխատութեամբ և հիւանդութեանց միջոցին. խնամել զանոնք ծերութեան միջոցին: Սիրել և խնամել քոյրերն և եղբայրները և բարի օրինակ ըլլալ անոնց:

Գ. ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՅԼՈՅ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԶԳԻՆ ՀԱՆԴԵՊ.— 1) դպրոցական պարսիք. կարգապահութիւն, աշխատասիրութիւն և յառաջդիմութիւն, ընկերասիրութիւն, յարգանք, սէր և հնազանդութիւն ուսուցիչներու հանդէպ: 2) քնկերային, ազգային եւ քաղաքացիական պարսիք. Օգտակար ըլլալ ընկերութեան եւ ազգին, նիւթապէս եւ բարոյապէս. յարգանք և հնազանդութիւն օրէնքի և իշխանութեանց հանդէպ. յարգանք ուրիշներուն անձին, զոյքին, հաւատքին, գաղափարին եւ բարի համբաւին:

Դ. Կրօնա-բարոյական պարտականութեանց կատարում եւ կատարելութեանց տիպար Աստուծոյ սէր եւ պաշտամունք:

ՀԱՅՅԵՐԷՆ

1. ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Անուն և տպաւորիչ ընթերցում զանազան գրական ու բանաստեղծական հատուածներու, բացատրութեամբ զփուարին բառերուն եւ ընդհանուր իմաստին:

2. ԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Վարժ եւ գեղեցիկ գրութիւն չեղագրի, բոլորագրի եւ մեծատառերու:

3. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՅԻՇ ՈՂՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ.— Տպաւորիչ արտասանութիւն եւ գոց ուսուցում առակներու, ոտանաւորներու եւ հատընտիր արձակ հատուածներու:

4. ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.— հոմանիշեր, եւ հականիշեր բառերու, ընտանիքներու եւ կազմութիւններ (ածանցներ, բարդութիւններ եւ այլն):

5. ՊԵՐՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՔ.— Ուսուցչին կողմէ պատմուած կտորներու եւ դասարանի մէջ կարգացուած հատընտիր հատուածներու գրական մաքուր լեզուով եւ ընտրեալ բառերով եւ ոճերով վերապատմութիւն կամ վերարտագրութիւն:

6. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Բառերուն տեսակները կամ որ մասունք բանիններուն պատկանիլը: Անուններ հոլովում անուններու եւ դերանուններու: Դերանուններ եւ ածականներ: Բայերու տեսակներն ու խոնարհումը ներդոյնական, կրաւորակն, չեղոք, դերանունական եւ այլն բայեր: Դերբայի զործածութիւնը, նախադրութիւն եւ մակրայ, չաղկապ եւ միջարկութիւն: Նախադասութիւններ եւ անոնց տեսակները, պարբերութիւններ և անոնց յօդինուածքը, վերլուծական վարժութիւններ:

7. ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԷՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— նախապատրաստուած եւ անպատրաստ թելադրութիւններ:

8. ՊԱՐԲԵՐՈՒԹԵԱՆՅ ԳԻՒՏԻ ԵՒ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՔ.— Պարզ խմբագրական կամ շարադրական վարժութիւնք (իրադիտական կամ պատմական նիւթեր, պարզ նկարագրութիւններ, բարոյական կամ կրօնական պարզ հատուածներ):

ՀԱՅՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

1. Հին Հայաստանի բնակչութիւնը, վարչական կազմը, թագաւորութիւն, կաթողիկոսութիւն, նախարարութիւններ եւայլն: Հին հայերու առեւտուրը, արդիւնաբերութիւնը, քաղաքակրթութիւնը, եւայլն: Անոնց ձգած յիշատակարանները (քաղաքներ, վանքեր, ձեռագիրներ եւայլն):

2. ՀԱՅՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— Հայոց ճշգրիտ պատմութիւն Արշակունիներէն սկսելով եւ միայն պատմական կարեւոր դէպքերու շրջամատչելի աւանդումով, մինչեւ Ռուբինեանց անկումը, մասնաւորաբար ծանրանալով Տիգրան մեծի, Խոսրովի եւ Տրդատի եւ Քրիստոնէութեան Պետական կրօն դառնալուն, ոսկեդարու, վարդանանց պատերազմի, Արաբական տիրապետութեան, Բագրատունեաց, Ռուբինեանց (խաչակիրներու հետ առնչութիւն) մեծ երկւոյթներուն վրայ: (Մասնաւորապէս շարունակութիւն դարձնել Ֆրանսայի եւ Հայոց յարաբերութեանց վրայ խաչակիրներու օրով):

ՔՐԱՆՍԵՐԷՆ

1. ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Սահուն եւ արտայայտիչ ընթերցանութիւն, դժուարին բառերու եւ կարգացում չհատուածին իմաստին բացատրութեամբ:

2. ԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Սովորական նոտր գրով (cursive մեծ, միջակ եւ փոքր) գրութիւն:

3. ԱՐՏԱՍՍՆՈՒԹԻՒՆ.— Իմաստին համաձայն արտայայտիչ կերպով արտասանել հոգ ուսուած պարզ առակներ, ոտանաւորներ եւ քանի մը կարճ արձակ կտորներ:

4. ԲԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— հոմանիշ եւ հականիշ բառեր, բառերու ընտանիքներ:

5. ՊԵՐՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ (élocution) վարժութիւններ, արտայայտիչ կրկնութիւն բերանացի պատմուած պարզ պատմութեանց, բերանացի ամփոփում դասա-

րանի մէջ կարդացուած պարզ հատուածներու:

6. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Բառերու տեսակները (8 մասունք բանի). բայերու խոնարհումը (ներգործական (actif), կրաւորական (passif), դերանուանական (pronóminal) ձեւերը). անցեալ դերբայի (participe) ընդհանուր օրէնքները. նախադրութիւններ եւ մակբայ. շաղկապ եւ միջարկութիւն (interjection): Անուան լրացուցիչներ (յատկացուցիչ, յատկացեալ են.) նախադասութիւններ, վերլուծական վարժութիւնք:

7. ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԷՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Նախապատրաստուած եւ ստուգող թելադրութիւններ (diction):

8. Վարժութիւններ նախադասութիւններ եւ պարբերութիւններ կերտելու եւ հնարելու: Խմբադրութեան պարզ վարժութիւններ:

9. Ֆրանսերէնէ Հայերէն եւ Հայերէնէ Ֆրանսերէն թարգմանելու հետզհետէ դժուարին վարժութիւններ:

ԱՐԱԲԵՐԷՆ

1. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ.— Սահուն ընթերցում դիւրամատչելի հատուածներու, դժուարին բառերու եւ ընդհանուր իմաստին բացատրութեամբ:

2. ԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Մասնաւոր ուղղորդութիւն դարձնել գրերու զանազան ձեւերուն ուղիղ եւ զեղեցիկ գրութեան. մեյանով ընթացիկ գրութիւն:

3. ԱՐՏԱՍՍՆՈՒԹԻՒՆ.— Մասնաւոր ուղղորդութիւն դարձնել արաբական հնչիւններու ուղիղ արտասանութեան: Յստակ, ուղիղ եւ տպաւորիչ արտասանութիւն, պարզ արձակ ոտանաւոր հատուածներու բառերն ու իմաստը հիմնովին բացատրելէն ետքը: Գոց ուսուցում եւ արտասանութիւն նոյն կտորներու:

4. ԲԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ.— Հոմանիշ եւ հականիշ բառեր եւ բառերու ընտանիքներ:

5. ՊԵՐՃԱՖԱՆԱԿԱՆ ՎՍՐԺՈՒԹԻՒՆՔ.— Պարզ պատմական կամ նկարագրական կարճ բացատրեալ հատուածներու պատմութիւն աշակերտներու կողմէ ընտիր բառերու եւ ոճերու գործածութեամբ:

6. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Բառերուն տեսակները (մասունք բանի): Շարունակութիւն երատառներգործական եւ կրաւորական բայերու խոնարհումին. քառատառ, երկտառ կամ խուլ (չ) եւ համգառունեցող, տկար (جدا) եւայլն բայեր: Անուններուն տեսակները, բայերէ եւ անուններէ կազմուած անուններ: Ածականի համաձայնութիւնը անուան հետ, Յոգնակիի տեսակները, դերբայի գործածութիւն, թուական, անուններ, դերանուններ, նախադրութիւն, մակբայ եւ միջարկութիւն: Նախադասութիւն. Անուանական եւ բայական նախադասութիւններ. պարբերութիւններ. վերլուծական վարժութիւնը:

7. ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԷՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Նախապատրաստուած եւ պարզ անպատրաստ թելադրութիւններ:

8. Նախադասութիւններ եւ պարբերութիւններ կազմելու վարժութիւններ ուսուցում բառերու եւ քերականական օրէնքներու համաձայն:

9. Թարգմանութիւններ՝ հայերէնէ եւ ֆրանսերէն արաբերէնի եւ ընդհակառակը թարգմանութիւններ պարզ պարբերութեանց եւ փոքրիկ պատմուածներու:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

1. ԼԻՖԱՆԱՆ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ.— Ամփոփ կրկնութիւն նախընթացին, տիրող ժողովուրդներու ձգած քաղաքակրթական յիշատակարաններու պարզ նկարագրութեամբ եւ պատկերներու ցուցադրութեամբ (մանաւանդ Պաալպէք եւ Բալմիր եւն). ապա արաբական տի-

րապետութիւն եւ քաղաքակրթութիւն, խաչակիրներ եւ անոնց ձգած հետքերը եւ հայոց գործակցութիւնը: Թրքական տիրապետութիւն. Լիրանանի ինքնավարութիւնը թրքական տիրապետութեան միջոցին մինչեւ ընդհանուր պատերազմը 1914:

2. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— 1610էն սկսեալ ֆրանսայի պատմութեան զլիսաւոր մեծ դէպքերը եւ հիմնական թուականները, բացարձակ միապետութիւն հին պետութեան վախճանը, ֆրանսական յեղափոխութիւն, հիւպատոսութիւն (consulat) եւ կայսրութիւն (empire). վերհաստատութիւն (restoration). Սահմանադրական թագաւորութիւն, երկրորդ հանրապետութիւն, երկրորդ կայսրութիւն, երրորդ հանրապետութիւն, ընդհանուր պատերազմ (1914—18):

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. ՀԻՆԳ ՈՎԿԻԱՆՈՍՆԵՐ ԵՒ ՀԻՆԳ ՅԱՄԱՔՆԵՐ.— Եւրոպայի ամփոփ աշխարհագրութիւնը եւ հոն բնակող ազգերը եւ անոնց գաղթավայրերն ու արտադրութիւնները: Ասիոյ աշխարհագրութիւնն ու բնակիչները եւ անոնց բնական հարստութիւնները: Աֆրիկէի աշխարհագրութիւնը ու բնակիչները եւ անոր բնական հարստութիւնները: Ամերիկայի աշխարհագրութիւնն ու բնակիչները եւ անոնց արտադրութիւնը: Աւստրալիա կամ Ովկէանիա: Աշխարհի վրայ գոյութիւն ունեցող կրօններու մասին ընդհանուր տեղեկութիւններ: Ազգ եւ հայրենիք, պետութիւն եւ կառավարութիւն:

2. ԼԻՖԱՆԱՆԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Գլխաւոր լեռներն, գետերն ու զառտերը եւն: Այս երկիրներու բնակիչներն ու անոնց ցեղային ու կրօնական բաժանումները: Լիբանանի եւ

Սուրիոյ արտադրութիւններն ու առևտուրը: Լիբանանի և Սուրիոյ քաղաքական բաժանումները և այժմեան վարչական յօրինումքը ևլն:

3. Ֆրանսայի աշխարհագրութիւնն ու գաղթավայրերը:

4. Քարտիսագծական վարժութիւններ դրատախտակի, քարետախտակի վրայ և տեքրակի մէջ:

ՀԱՇԻԻ, ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻԻՆ, ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹԻԻՆ

1. ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻԻՆ ԵՒ ՀԱՇԻԻ. — 1) Թուաբանական չորս գործողութիւնք աւելի մեծ թուանշաններով քան տարրական գտաբաններու մէջ: Բարդ թիւեր գրել ու կարդալ: Ժամանակի բաժանումներ, դար, տարի, ամիս, շաբաթ, օր, ժամ, վայրկեան, երկվայրկեան. շրջագծերու (circonférence) հաշիւներ (աստիճան, վայրկեան, երկվայրկեան). շրջանակի հաշիւներ:

2) Տասնորդական պատշոմական չափերու դուրբիւնք 10ի 100ի 1000ի հիման վրայ: Բազմապատիկներ (multiples) և ենթաբազմապատիկներ (sousmultiples). տեղական չափեր և անոնց յարաբերութիւնը ֆրանսական ու եւրոպական չափերու համեմատութեամբ:

3) Մակերեսային (surface) հաշիւներ, ուղղանկիւն, քառակուսի, եռանկիւն, շրջանակ (cercle):

4) Մաւալի եւ պարունակութեան (volume) չափեր, ուղիղ հատուածակողմ (prisme) ուղղանկիւն խորիւսով (base), խորանարդ (cube), գլան (cylindre):

5) Տասնորդական քիւնք եւ կոսոբակներ. ընդհանուր գաղափար պարզ կոտորակներու մասին: Զորս գործողութիւնք պարզ կոտորակներով և փոքր թիւեր

րով: Խնդիրներ սովորական կեանքէ նկատի առնելով նաև տեղական գործնական կեանքի մէջ ընդհանրացած չափերը, կշիռները, դրամները ևլն: Երրեակի և տոկոսի կանոնները և վարժութիւնք:

6) Վարժութիւնք տասնորդական կոտորակները պարզ կոտորակներու վերածելու ու ընդհակառակը: Զորս գործողութիւնք տասնորդական կոտորակներով:

7) Շարունակել արագ և մտաւոր հաշուի վարժութիւնները:

2. ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹԻԻՆ. — 1) դէմյանդիմանական ուսուցում և պատկերացում հարթաչափութեան (géometrie plane) պատկերներու և ձևերու (figure) դժագրութեամբ:

2) Տարրական ծանօթութիւններ տրուած չափանիշի (échelle) մը համաձայն տարածութիւններ պատկերացնելու կամ դժելու յատակագիծ մը կամ քարտէս մը:

3) Բազմանկիւնք. եռանկիւններու և քառակուսիներու տեսակները, անոնց գլխաւոր յատկութիւնները: Անոնց գծումն ու տարածութեան չափը:

4) Տարրական ծանօթութիւններ երկրաչափական պարզ հաստատոյցներու (solides) մասին (խորանարդ, բուրգ, ուղիղ հատուածակողմ (prisme droit), գլան ևլն), ու պարզ տեղեկութիւններ անոնց երկրաչափական դժագրութեան և անոնց հիմնական յատկութեանց մասին:

5) Շրջագիծ և շրջանակ և անոնց աստիճաններու բաժանումը, չառաւիղ, տրամագիծ, լար, աղեղ, հատանող, շօշափող ևլն:

6) Շրջանակի մէջ գծուած քառակուսիներ և կանոնաւոր վեցանկիւններ և եռանկիւններ:

ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Իստաբանի մեջ եւ գրասական պոչոյնէն ժամանակ)

1. Ընդհանուր ծանօթութիւններ մարմիններու երեք վիճակներու մասին (կարծր, հեղուկ, կազային): Ծանօթութիւններ ջուրի, օդի և կազերու մասին, ջրածին (hydrogène), թթուածին (oxygène) և ածխածին (gas carbonique): Պարզ մարմիններ, բարդ մարմիններ, օդ, մթնոլորտային ճնշում, ջերմութիւն, ձեռքով թիւն, ծանրութիւն ևլն: Փորձառական ցուցմունք պարզ գործիքներով: Գլխաւոր մետաղներ և անոնց գործածութիւնը (երկաթ, պողպատ, պղինձ, անագ, զինկ, ոսկի, արծաթ ևլն):

2. Մարդ. ընդհանուր նկարագրութիւն մարդկային մարմնի մասերուն, և ընդհանուր զարգացար կենսական գործարաններու գործունէութեան:

3. Անասուններ. ընդհանուր տեսութիւն անասուններու զանազան դասակարգերու մասին: Ողնաշարաւոր և անողնաշար անասուններու դասաւորումը, անոնց զանազան դասակարգէն կենդանի մը իբր տիպար ցուցնելով: Տեղական օգտակար և վնասակար կենդանիներ:

4. Բոյսեր. բոյսերու ընդհանուր գործարանաւորական կեանքի մասին զարգացար: Ընդհանուր ծանօթութիւններ բուսական աշխարհի բաժանումներու մասին, ամէն դասակարգէ բոյս մը իբր տիպար օրինակ առնելով. տեղական օգտակար և վնասակար բոյսեր:

5. Ուսուցում տնային տնտեսութեան, (աղջիկներու համար) գործնական զբաղմունք խոհանոցի և տնային մաքրութեան:

6. Առողջապահութիւն, գործնական վարժութիւնք, մաքրութիւն մարմնի, զգեստներու և դա-

տարանի: Առողջապահական ընդհ. գիտելիք, մանաւանդ տղայոց միջավայրին պայմանները նկատի առնելով:

7. Երկրագործութիւն եւ պարտիզպանութիւն, ընդհանուր գիտելիք հողի մշակման, մշակելի բոյսերու և ծառերու, հողի պարարտացման միջոցներու, հողագործական աշխատանքի և երկրագործական գործիքներու մասին: Տեղական երկրագործութեան և պողմնակութեան մասին ընդհանուր գիտելիք:

ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. Գծագրութիւն սե և դունաւոր մատիտներով սովորական պարզ առարկաներու, մանաւանդ կենդանական և բուսական աշխարհէն առնուած նմոյշներու:

2. Գծագրութիւն յիշողութեամբ:

3. Իրագիտական և պատմական և այլ դասերէն քաղուած նիւթերու ևլն բացատրական գծագրութիւն: Պատկերներով պարտականութիւններ: Տարրական զարգանկարչական վարժութիւններ: Ազատ գծագրութիւն զասէն դուրս (մատիտ, բաստիլ, ջրանկար): Ընդօրինակութիւն: Երկրաչափական գծագրութիւն, ուրուագծում. (գծագրութեան մասին մանրամասնութիւններ տեսնել նախակրթարաններու հրահանգին մէջ):

ՉԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

(Տղայոց համար)

1. Շարունակութիւն երկրաչափական զանազան ձևերու կազմութեան այլևայլ նիւթերով. երկրաչափական հաստատնոցներու և զանազան առարկաներու շինութիւն: Խաւաքարտ և անոնց դրուա-

գումը գունաւոր թուղթով և կամ ներկուած գծագրութիւններով:

2. Գործնական կեանքի պատրաստութիւն. բզգետի մը կարերը քակել, գիրք մը վերակազմել, տետրակներ շինել ևլն:

3. Պարզ գործիքներով աշխատանքներ, սղոցում փայտի և կաշմութիւն զանազան կենդանիներու ուր-ւագծերու: Երկաթէ թելով և փայտով խառն շինութիւններ (վանդակ ևլն), Կաւապատկերներ, ճարտարապետական պարզ զարդարանքներ: Մանր առարկաներու պատրաստութիւն (խաւաքարտ, փայտ, թել, չուան ևլն նիւթերով):

5. Գիտական փորձեր, և մարզանքներ պարզ գործիքներով:

6. Արհեստագիտական ծանօթութիւններ սովորական գործիքներու մասին:

ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

1. Մանչերու վերոյիշեալ աշխատութեանց մէկ մասը:

2. Քանէվայի և կոշտ պատտառի (grosse étamine) վրայ թելգիր, տառեր և թուանշաններ:

3. Սովորական կար, պարզ կար, շարկար, յետկար, չեղկար, չուրջկար, խծեպ (curlet), թելտակ կամ թելտոկ թէյել (couture en surjet), խաչկար. պարզ, կրկնակ և վերամած կոր գծի վարժութիւնք:

4. Կարկտանք (recommodge), գուլպայ, թեզանիք, ցանցակերպ հիւսուածք:

5. Օղածոյի (tricot) վարժութիւնք, փողապահի կամ վզնոցի (cache-col) հիւսուածք ևլն:

6. Կեռասեղ (crochet) շարունակութիւն նախորդ վարժութեանց, պզտիկ կտաւակներ (jupons) ևայլն:

ԵՐԳ

1. Դպրոցական երգեր ուսուցանել ունկնդրութեամբ:

2. շարունակութիւն նախորդ ուսուցման և վարժութեանց նոր տարրերով (croche, double croche, noire pointée) և համապատասխան դադարներ (silence):

3. Ոլորակում (tonalité) և եղանակաւորում (modes majeur, mineur):

4. Խաղերու (notes) ընթերցում, խաղերգում (solfège) և երգ միաձայն կամ բազմաձայն:

5. Քանի մը եկեղեցական և ազգային երգեր և ամփոփ տեղեկութիւն հայ երաժշտութեան մասին:

6. Ֆրանսական և Լիբանանեան քայլերգներ:

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

1. Շարունակութիւն նախորդ մարզանքներու:

2. Կրթիչ և նմանողութեան մարզանք:

3. Հաւաքական մարզանք և խաղեր:

4. Շնչառական մարզանք:

5. Սանդուղի, կախուած չուանի, օղակներու, հաստատուն ձողի, զուգահեռական ձողերու ևայլն մարզանք:

6. Լողալու մարզանք.

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԲ

(11—13 տարեկան)

ԿՐՕՆ

ԵՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

1. Գործք առաքելոց և քրիստոնէական արդի եկեղեցիներուն հիմնադրութիւնը: Կաթոլիկ և Բողո-

քական եկեղեցիներ: Միսիոնարութիւնը: Անոնց հայոց մէջ ունեցած գործունէութիւնն ու կազմակերպութիւնները (ամփոփ և դիւրամատչելի ձևով): Քրիստոնէական կրօնի հիմնական սկզբունքները:

2. Քրիստոնէական եկեղեցւոյ առաջին մեծ կամ տիեզերական ժողովները և հայրապետները: Հայ եկեղեցւոյ միւս եկեղեցիներէն ունեցած տարբերութեանց մասին ընդհանուր գաղափար:

3. Հայոց եկեղեցական պատմութեան կարեւոր շրջանները, Ռուբինեանց անկումէն սկսեալ մինչև մեր օրերը և այժմեան հայ եկեղեցւոյ, մանաւանդ Կիլիկեան կաթողիկոսութեան վարչական կազմակերպութիւնը: Հայ եկեղեցւոյ մատուցած ծառայութիւնները մեր ազգային գոյութեան և մշակոյթին (տառերու գիւտ, գրականութիւն, պատմութիւն, գիտութիւններ, զեղարուեստ ևլն):

4. Հայ եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

1. Խիղճ և բնաւորութիւն, կրթութիւն իր անձին, բարոյական և քաղաքացիական կրթութիւն, արդարութեան և ընկերային համերաշխութեան զանազան երեւոյթները:

2. Տարրական տեղեկութիւններ Լիբանանի, Սուրիոյ և Ֆրանսայի քաղաքական վարչական և դատական կազմակերպութեան մասին: Քաղաքացիութիւն: Քաղաքացիին իրաւունքներն ու պարտականութիւնները: Օրէնքի հնազանդութիւն: Հանրային շահի նուիրում, հայրենիքի սէր, մարդկութեան սէր:

ՀԱՅԵՐԷՆ

1. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ.— Կատարեալ տպաւորիչ բնութեցում իմաստին և կէտադրութեան համաձայն, բացատրութեամբ ոչ միայն կարգացուած հատուածներու իմաստին, այլ նաև անոնց գրական զեղեցկութեան:

2. ԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Անթերի և զեղեցիկ գրութիւն գրերու բոլոր տեսակներուն:

3.— ԳՐԱԿԱՆ ՍԵՌԵՐ ԵՒ ՈՃ.— Ընդհանուր պարզ տեղեկութիւններ գրական սեռերու և ոճի մասին:

4. ԱՐՏԱՍՍՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Յոյժ տպաւորիչ արտասանութիւն, արձակ, հոտանաւոր և թատերական հատընտիր հատուածներու և իհարկին անոնց գոց ուսուցումը:

5. ԲԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՔ.— Բառերու ընտանիքներ և անոնց ամէն տեսակի ամանցումներն ու բարդութիւնները (ամանցներու տեսակներն ու իմաստները, բարդութեանց տեսակներն ու կանոնները), բառերու բուն ու փոխադրական կամ փոխաբերական իմաստները:

6. ՊԵՐՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՔ.— Ընթերցումներու, դասերու, պոյսներու, փորձերու ևլն. գրական մաքուր լեզուով և ընտիր ոճով նկարագրութիւն կամ պատմութիւն:

7. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Անկանոն բայեր, համաձայնութեան (syntaxe) մասին ընդհանուր հիմնական գիտելիք, նախադասութեանց գոհազան ձևերը, բառերու դերն ու պաշտօնը նախադասութեանց և ասոնց դերը պարբերութեանց մէջ. եզանակներու և ժամանակներու գործածութեան գլխաւոր օրէնքները, և վերլուծական վարժութիւնք:

8. Ուղղագրական թելադրութիւններ քերականական օրէնքներու գործադրութեամբ:

9. ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՐԱԳՐԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Նկարագրութիւն, պատմութեան, նամակներ անձնական, առևտրական և պաշտօնական ևլն. քերականական օրէնքներու գործադրութեամբ:

10. Ընդհանուր գաղափար հայ լեզուի ծագման և զրաբար հայերէնի և հին ու նոր և մանաւանդ արդիական հայ գրականութեան մասին:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

1. Ներկայ Հայաստանի աշխարհագրութիւն. ներկայ Հայաստանի սահմանները, վարչական կազմն ու բաժանումները, հաղորդակցութեան միջոցները, գլխաւոր քաղաքները, բնակչութիւնը, ճարտարապետութեամբ, արդիւնաբերութիւնը, վաճառականութիւնը, քաղաքակրթութիւնը, ևլն. Հայաստանի այժմեան դրացի ազգերը:

2. ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— Ռուբինեանց անկումէն մինչև մեր օրերը, մանաւորապէս ծանրանալով հայ-թաթարական-սելճուկեան և մանաւանդ հայ-թրքական, հայ-պարսկական և հայ-ռուսական յարաբերութեանց վրայ մինչև մեր օրերը: Հայ ազատագրութեան փորձեր և անոնց անյաջողութեան պատճառները: Հայ հանրապետութեան ծագումն և անոր արդի վիճակը: Հայ գաղութներ և անոնց եկեղեցական վարչական և այլ կազմակերպութիւնները: Հայ գաղութներու մէջ հայերը հաւատարիմ քաղաքացիներ պէտք է ըլլան տեղական և հոգատար կառավարութեանց:

ՔՐԱՆՍԵՐԷՆ

1. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ.— Տպաւորիչ ընթերցում, բացատրութիւններով ոչ միայն կարգացում հատու-

ծին իմաստը հիմնովին հասկցնելու, այլ մանաւանդ ընտիր հատուածներու գրական արժէքը և գեղեցկութիւնները բացատրելու դիտումով:

3. ԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Շեղագիր կամ նոտրգիր (cursive), բոլորգիր (ronde), միջնագիր (bâtarde):

3. ԱՐՏԱՍՍՆՈՒԹԻՒՆ.— Տպաւորիչ արտասանութիւն, հատընտիր արձակ և ոտանաւոր հատուածներու և դասական թատերական գրութեանց:

4. ԲԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ.— Բառերու ընտանիքները և անոնց կազմութեան տարրերը: Բուն և պատկերաւոր իմաստներ:

5. ՊԵՐՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ.— Ընթերցումներու, դասերու, զբօսական պոռոյտներու, փորձառական կեանքէն պատկերներու ևլն. գրական արտայայտութիւն կամ նկարագրութիւն:

6. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Անկանոն բայեր. համաձայնութեան մասին հիմնական գիտելիք, նախադասութեանց զանազան տեսակներ. բառերու պաշտօնը նախադասութեանց և նախադասութեանց պաշտօնը պարբերութեանց (phrase) մէջ: Բայերու եղանակներու և ժամանակներու գործածութեանց գիտաւոր կանոնները: Վերլուծական վարժութիւնք (analyse):

7. Ուղղագրական թելադրութիւնք (dictée):

8. ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ (rédaction) Նկարագրութիւն, պատմութեան, նամակներ, մանաւանդ առևտրական նամակներ ևլն:

9. Թարգմանութիւնք, հայերէնէ ֆրանսերէն և արաբերէն և ընդհակառակը՝ աւելի դժուարին հատուածներու:

ԱՐԱՔԵՐԷՆ

1. Շարունակութիւն նախընթաց վարժութեանց.

2. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ.— Անթերի ընթերցում հաւաքեալ արձակ և ոտանաւոր հատուածներու, բառե-

բու, ոճերու և իմաստին բացատրութեամբ:

3. Փրօթութիւն. — Վարժ, ընթացիկ գրութիւն և գաղափար արաբական գրութեանց զանազան ձեւերուն:

4. ՍՐՏԱՍՈՆՈՒԹԻԻՆ. — Անսխալ արտասանութիւն արձակ և ոտանաւոր բացատրեալ հատրնտիր հատուածներու, և գոց ուսուցում ընտիր կտորներու:

5. ՊԵՐՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻԻՆ. — Պարզ հատուածներու վերաբտագրութիւն. ուսուցչին արտասանած պատմութեան բերանացի և գրաւոր կրկնութիւն ընտիր բառերու և ոճերու գործածութեամբ: Նկարագրութիւններ:

6. ԲԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ. — Բառերու ընտանիքներ և զանոնք կազմող ածանցներն ու մասնիկները: Բառերու իրական և փոխաբերական իմաստը:

7. ՔԵՐՍԱՆՈՒԹԻՆ. — Շարունակութիւն նախընթաց ծանօթութեանց մասունք բանիներու, մանաւանդ անուններու և բայերու յօրինուածքի մասին: Նախադասութիւններու տեսակներ, պարբերութիւններ: Արաբական բայերու ժամանակներու գործածութեան զանազան նշանակութիւնները, և անոնց ժամանակներու եւ եղանակներու հայերէնի և ֆրանսերէնի համապատասխան արժէքները. կատարեալի և ապանիի գործածութիւնը, բայերու եղանակները: Բայի և ենթակայի համաձայնութիւն: Սեռի և բնութեան խնդիրներ: Համաձայնութիւն (syntaxe) բայերու, անուններու և միւս մասունք բանիներու:

8. ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՆ. — Ուղղագրական և քերականական թելադրութիւններ:

9. ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՆ. — Պատմութեան, նամակներ, պարզ նկարագրութիւններ և լին:

10. ԱՐԱԲԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ և ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԱՐԳ՝ մանութիւններ և ընդհակառակը:

11. ՎԵՐՈՒԾԱԿԱՆ և քերականի. վարժութիւնը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՆ

1. Լիբանանի և Սուրիոյ պատմութեան գլխաւոր դէպքերը, թուրքերու տիրապետութենէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը, ծանրանալով մանաւանդ վերջին մեծ պատերազմին յաջորդող շրջանին վրայ:

2. Ընդհանուր տեղեկութիւններ Յունաց և Հռովմայեցւոց մասին, անոնց յարաբերութիւնները հայոց հետ: Ընդհանուր ծանօթութիւններ հին եգիպտացիներու. ասուրիներու և բաբելոնացիներու մանաւանդ արաբական կայսրութեան մասին:

3. Պրանսայի պատմութեան մեծ դէպքերը, ընդհանուր պատմութեան հետ ունեցած առնչութիւններով մինչեւ մեր ժամանակները. դրուագներ այժմեան մեծ ու քաղաքակիրթ ազգերու պատմութեան ամենափայլուն շրջաններէ:

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՆ

1. Քաղաքական աշխարհագրութիւն Ասիոյ, Ամերիկայի, Աֆրիկէի, Աւստրալիոյ եւ մանաւանդ Եւրոպայի: Այս երկրամասերու՝ մանաւանդ Եւրոպայի և Աֆրիկայի մէջ գտնուող պետութիւնք և անոնց զաղթային կալուածները: Անոնց Մայրաքաղաքները և վարչական ու քաղաքական կազմակերպութիւնները: Սնունց երկրագործութիւնը, արուեստներն ու դեղարուեստները, բնական հարստութիւնները: Ծամբաներն ու եւտոները, բնական հարստութիւնները: Ծամբաներն ու հաղորդակցութեան միջոցները, կրթական կազմակերպութիւնները, քաղաքակրթութիւնը և լին:

2. Լիբանանի և Սուրիոյ քաղաքական, վարչական և դատական կազմակերպութիւնը. անոնց հաղորդակցութեան միջոցները. երկրագործութիւնը, ճարտարարուեստը, վաճառականութիւնը, բնական հարստութիւնները, արտածումն ու ներածումը, կըր-

թական հաստատութիւնները եւ հին ու նոր քաղաքակրթութիւնը :

3. Ամփոփ տեղեկութիւններ տիեզերքի մասին, աստղեր և համաստեղութիւններ և զանազան երկնային բնական երեւոյթներ, կրկնել երկրի, արեւի, լուսնի վերաբերեալ տեղեկութիւնները եւ ճոխացնել զանոնք նոր մանրամասնութիւններով : Բացատրել բնական մեծ երեւոյթներ, փոթորիկ, որոտում, արեւի և լուսնի խաւարում, հրաբուխ, երկրաշարժ և այլն :

4. Մասնաւորաբար տեղեկութիւններ Ֆրանսայի և իր գաղթավայրերու մասին :

ՀԱՇԻԻ, ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՆ, ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹԻՆ

1. ՀԱՇԻԻ ԵՒ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՆ.— Ա. Չորս գործողութիւններ ամբողջական, պարզ և տասնորդական կոտորակներով և բարդ թիւերով (nombres complexes) : Բ. Մակերեսի հաշիւներ, զուգահեռական (parallélogramme), տրապիզ (trapéze), բազմանկիւն (polygone), չրջագիծ, չրջանակի հատուածի (secteur de cercle), գլանի (cylindre), բուրգի (cône), գունդի (sphère) և մակերեսային հաշիւներ : Գ. Մաւալի հաշիւներ, ուղիղ հատուածակողմ (prisme) բազմանկիւն հիմով, բուրգ, գունդ : Դ. Խնդիրներ, տոկոսի (intérêt), զեղչի (escompte), բաժիններու (partages), միջիններու (moyennes) և խտութեանց մասին : Աստիճանական գործածութիւն տառերու և զրերով հաշիւներու և առաջին աստիճանի հանրահաշուական (algébrique) լուծումներ : Շարունակութիւն և զարգացում մտաւոր և արագ հաշուի :

2. ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹԻՆ.— Ընդհանուր անդեկութիւններ հարթաչափութեան (géometrie plane) մասին, չրջագիծ (circonférence) և անոր բաժանումը 400 աստիճաններու, պարզ գործողութիւններ զեռնաչափութեան (arpentage) : տարրական տեղեկու-

թիւններ երկրաչափական զծագրութեան մասին :

3. Ընդհանուր տեղեկութիւններ մանաւանդ առեւտրական տոմարակալութեան մասին :

ՏԱՐԵՐԲ ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ

(Դիսոդուքիւններ, փորձեր եւ պոյսներով դասեր)

1. ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԻՆ (sciences physiques).— Հիմնական սկզբունք և առարկայ. մարմիններ և անոնց յատկութիւնները. հիւլէական տեսութիւն և հաստատուն մարմիններ : Հեղուկներ և կազեր. օդ և ջուր. ճնշողութեան օրէնք. հաւասարակշռութեան (balance) օրէնք, ծանրութիւն, լոյս, ձայն. ջերմութիւն (ածուխ, հանքածուխ, ջրածին, թթուածին, ածխածին, չոգի և չոգեշարժ մեքենաներ, ելեքտրականութիւն, մագնիսականութիւն. ծանրաչափ (baromètre), ջերմաչափ (thermomètre), սաւառնակ. օդանաւ, ընդծովեայ. կողմնացոյց (boussole), հեռախօս, անթել հեռագիր, շարժապատկեր և ին. լուսանկարչութիւն, ոսպնեակ. խոշորացոյց հեռադիտակ, և ին :

2. ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՆ.— Մաքակազմութիւն, կենդանաբանութիւն, բուսաբանութիւն, հանքաբանութիւն : Մասնաւոր տեղեկութիւններ դպրոցի գաւառած երկրին կենդանիներու, բոյսերու և հանքերու, ինչպէս նաև հողի, քարերու և ժայռերու, բրածոներու (fossile) մասին, կազմելով անոնցմէ որչափ կարելի է պղտիկ ժողովածուներ : Տարրական տեղեկութիւններ տարրալուծութեան (chemie) մասին :

3. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՆ.— (hygiène) գործնական վարժութիւնք. ընդհանուր տեղեկութիւններ հիւանդութեանց պատճառներու (մանրէներ (microbes), մակարոյծներ (parasites) և ին.) չնչառութեան, սննդառութեան, (ալքոլիկանութեան վտանգները և ին.)

զգեստեղէնի և տնային առողջապահութեան մասին :

4. ՏՆՍՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.— (Enseignement ménager) (աղջիկներու համար), գործնական վարժութիւնք խոհանոցի և մաքրութեան : Գիտական սկզբունք տնային տնտեսութեան :

5. ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՐՏԻՉՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. (horticulture).— հիմնական և աւելի մանրամասնեալ տեղեկութիւններ մշակութեան (դաշտ, պարտէզ, անտառ), հողը պարարտացնելու բնական և արհեստական միջոցներու, հողի և անոր բարելաւումի և շահագործումի, ընտանեկան կենդանիներու մասին : Ի հարկին շերամաբուծութեան, մեղուաբուծութեան, կաթնատնտեսութեան և ձկնորսութեան մասին հիմնական ամփոփ և փորձառական ծանօթութիւններ, դպրոցին գտնուած միջավայրին համաձայն :

ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. Գծագրութիւններ դասարանի մէջ տիպարներով (modèles) :

Ա. սովորական առարկաներ :

Բ. կենդանիներ, բոյսեր, ծաղիկներ եւայլն :

Գ. կենդանի տիպարներ հագուստով :

2. Ձարդանկարներ, գծագրութիւններ և ուրուագծեր յիշողութեամբ, ազատ գծագրութիւններ դասարանէն դուրս (մատիտով, bastelով, ջրանկար եւայլն.), դասերու նկարազարդարում :

3. Կաղապարում (modelage) կամ ընդօրինակութիւն :

4. Երկրաչափական գծագրութիւն և գունաւոր նկարչութիւն, քարտէսներ և յատակագծեր :

ՁԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ա. Մանչեր

1. Շարունակութիւն միջին դասընթացքի վարժութեանց, փոքր առարկաներու պատրաստութիւն սովորական նիւթերով (կաւ, փայտ, խաւազարտ եւայլն). գործածութիւն սովորական գործիքներու (փայտ ողորկել, սղոցել, փակցնել, գամել, տուփեր շինել, պարզ ելեքտրական և զանգակի վերաբերեալ գործիքներու տեղաւորում, վերանորոգում եւայլն) :

2. ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ.— Արհեստներու վերաբերեալ նիւթերու մասին տեղեկութիւններ, գործիքներ, մեքենաներ : Գործնական այցելութիւններ արհեստանոցներու (atelier) և գործարաններու (usines) :

3. Եթէ դպրոցը արհեստանոց մը ունի հոն պատրաստել զանազան գործածական առարկաներ գրծուած ուրուագծերու համաձայն :

4. Ուսուցանել մեքենագրութիւն (dactylographie) և սղագրութիւն :

Բ. Աղջիկներ

1. Սովորական կար, վերամածեալ (couture rabattue), փոթփոթուք (fronces), թլիփում կամ երիզում (bordage), ծալում : Ձանազան խառն վարժութիւնք :

2. ԿԱՐԿՏՈՒՔ (raccommodage).— Կարկատում զանազան կտորներու (étouffe). միանկիւն կտորով թելադով (surjet) և վերահակեալ կարի վարժութիւններ. վերանորոգում, կարկտուք զգեստներու. չափաձեւում զգեստի պարզ կտորներու կամ ձեւագիտութեան դասեր :

3. Օղածոյ (tricot). Կոսսեղ (crochet), պարզ և գործածական առարկաներու պատրաստութիւն (բլխարկներ, վընոցներ եւայլն) :

4. Տեղական ասեղնադորժութիւն. մեքենագործութիւն, սղագործութիւն:

ԵՐԳ

1. Նախորդ տեսական ծանօթութեանց կրկնութիւն:

2. Տարրական տեղեկութիւններ չափի (rythme) մասին, բարդ չափեր, երրեակ (triolet):

3. Վարժութիւնք solfègeի, դպրոցական, ազգային և եկեղեցական երգեր, խմբերգներ միաձայն և բազմաձայն:

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

1. կարգաւորեալ կրթիչ շարժումներ, նմանութեան շարժումներ, անհամաչափ շարժումներ:

2. Մարզանք և հաւաքական խաղեր:

3. Շնչառական մարզանք:

4. Լողալ:

5. Զգայարաններու մարզանք դպրոցական պտոյտներու ժամանակ: Պոյ-սկառուտիզմ:

6. Ծանօթ խաղեր, (ֆութպոլ թէնիս և այլն):

7. Շարունակութիւն ցողերով և չուանով ևն. մարզանքներու:

Ներկայ Կրթական Ծրագիրը պատաստուած է Ուսումնական Խորհուրդին կողմէ 1930ին եւ վաւերացուած է Լիբանանահայոց Ազգ. Վարչութեան, 1931 Մարտ 8-ին, սխալողաբար գործադրուելու համար Լիբանանի բոլոր Ազգ. Վարժարաններու մէջ 1931—2 ուսումնական տարիէն սկսեալ:

ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Ասեւադպիր Ասեւապէս

Վ. Ուզունեան Հ. Գրանեան

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ասեւադպիր Ասեւապէս

Տ. Մրապեան Տօֆր. Յ. Թօփանեան

Կաթ. Տեղապան Հայոցն Լիբանանի
ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊ. ԿԱՐՕԵԱՆ

1931. Մարտ 10
Պէյրոս

ԿԱՐԵԻՈՐ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Էջ	սող	սխալ	ուղիղ
7	18	տբուեցաւ	տբուեցաւ
12	11	նախակրթանի	նախակրթարանի
12	12	դասարաններուն	դասարաններուն
12	15	ֆրանսայի	ֆրանսայի
12	29	անհրաժեշտ	անհրաժեշտ
18	29	,	,
19	7	երկվանկերու	երկվանկերու
19	8	սկզբը	սկզբը
19	21	կողմէ	կողմէ
21	11	բաղաձայներ	բաղաձայներ
22	9	բառին	բառին
22	27	է	է
22	30	քաղաւած	քաղաւած
23	14	մշակելով	մշակելով
23	23	groupement	groupement
24	29	ունկնդրութեամբ	ունկնդրութեամբ
25	13	ստեղծագործութեան	ստեղծագործութեան
26	7	վսեմ	վսեմ
29	13	ֆրանսերէն և հայերէն	ֆրանսերէն և հայերէն
30	8	ստորագրելի	ստորագրելի
31	7	գրաւագներ	գրաւագներ
31	10	(La Gaule) արշաւանքներ	(La Gaule) արշաւանքներ
32	7	գօտինները	գօտինները
34	7	հանքեր	հանքեր
34	11	ցուցագրութեամբ	ցուցագրութեամբ
35	3	,	,
39	6	բառերու, ընտանիքներու եւ կազմութիւն-	բառերու, ընտանիքներու եւ կազմութիւն-
		ներ, բառերու ընտանիքներու կազմութիւններ	ներ, բառերու ընտանիքներու կազմութիւններ
40	5	քաղակրթութիւնը	քաղակրթութիւնը
42	25	ֆրանսերէն	ֆրանսերէն
43	11	restoration	restoration
46	7	gaz	gaz
54	25	համաձայնութիւն	համաձայնութիւն
56	33	,	,

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0229791

50. 419